

ΤΡΙΤΩΝ

Ηλεκτρονικό Περιοδικό / Βήμα Διαλόγου του Πανεπιστημίου Κρήτης

Τεύχος 5 / Καλοκαίρι 2022

**Τεχνολογική αυτοτέλεια,
ψηφιακοί επεξεργαστές,
και η Κρήτη**

Μ. Κατεβαίνης

**Απόψεις διδασκόντων
του ΠΚ**

Μ. Σαματάς – Π. Δράκος

Ομιλίες: Ανταμοιβής Ομολογία, Γ. Παναγής * Αφιέρωμα Ιατρική & Γράμματα - Τέχνες, Χ. Λιονής - Α. Δρίτσας * Δημόσια Τράπεζα Ομφαλικών Βλαστοκυττάρων (ΔηΤΟΒ) Κρήτης, Ε. Παπαδάκη - Α. Μπάτσαλη * **Επιφυλλίδες:** Θέατρο - Κινηματογράφος - Τηλεόραση, Μ. Μανουσάκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4 Ομιλίες

Γεώργιος Παναγής
Ανταμοιβής Ομολογία

7 Μανόλης Κατεβαίνης

Τεχνολογική Αυτοτέλεια, ο Ευρωπαϊκός Επεξεργαστής, και η συνεισφορά της Ελλάδας και της Κρήτης

9 Μηνάς Σαματάς – Περικλής Δράκος

Απόψεις διδασκόντων του Πανεπιστημίου Κρήτης για θέματα βίας, προβλημάτων στην άσκηση των καθηκόντων τους και μετασχηματισμού των ΑΕΙ - από σχετική «Έρευνα Διδασκόντων του ΠΚ 2019»

Αφιέρωμα

Ιατρική & Γράμματα - Τέχνες

12 Χρήστος Λιονής

Η διεπιστημονικότητα στη σύγχρονη Ιατρική

14 Αθανάσιος Δρίτσας

Η μουσική ως φάρμακο: η βιολογική προσέγγιση της μουσικής θεραπείας στην ιατρική

17 Ελένη Παπαδάκη - Αριστεά Μπάτσαλη

Δημόσια Τράπεζα Ομφαλικών Βλαστοκυττάρων (ΔηΤΟΒ) Κρήτης
Μια Τράπεζα «Υγρού Βιολογικού Αποθέματος» στην Κρήτη

20 Επιφυλλίδες

Μανούσος Μανουσάκης

Θέατρο - Κινηματογράφος - Τηλεόραση

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Διεύθυνση:

Δημήτρης Μυλωνάκης, Αντιπρύτανης

Υπεύθυνη Έκδοσης:

Γιώτα Διαμάντη (Τμ. Δημοσίων Σχέσεων)

Συντακτική Ομάδα:

Λευτέρης Ζούρος (Τμ. Βιολογίας)

Ανδρέας Καστελλιάκης (Τμ. Ψυχολογίας)

Βασίλης Οικονομίδης (Παιδαγωγικό Τμ. Προσχολικής Εκπαίδευσης)

Σωκράτης Πετμεζάς (Τμ. Ιστορίας & Αρχαιολογίας)

Γιούλη Σμόνου (Τμ. Χημείας)

Κωνσταντίνος Σπανουδάκης (Τμ. Φιλολογίας, Αντιπρύτανης)

Γιάννης Τσιαούσης (Ιατρική Σχολή)

Νίκος Ψιλάκης (Συγγραφέας)

Επιμέλεια κειμένων:

Αντωνία Κωνσταντέλλη (Τμ. Εκπαίδευσης και Έρευνας)

Γραφιστική επιμέλεια - εικονογράφηση:

Άννα Αρκουλάκη (Εκτυπωτικό Κέντρο)

Η πρώτη προβολή έγχρωμης ταινίας 3D έγινε το 1952 στην Αμερική. Οι θεατές εντυπωσιάστηκαν περισσότερο με τα γυαλιά που φορούσαν παρά με την ταινία. Ήταν καινοτομία ενός οφθαλμίατρου και ενός σεναριογράφου κόντρα στην εξάπλωση της TV...

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στον Τρίτωνα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων και δεν δεσμεύουν το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Προλεγόμενα

Πριν από μερικές ημέρες ψηφίστηκε από την κυβερνητική πλειοψηφία στη Βουλή ο νέος νόμος (δες [εδώ](#)) για την Ανώτατη Εκπαίδευση που αλλάζει άρδην τόσο τη φιλοσοφία όσο και τη δομή του ελληνικού πανεπιστημίου. Στην πολύ μικρή διάρκεια της διαβούλευσης το ν/σ προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις από την πανεπιστημιακή κοινότητα. Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Κρήτης μέσα από ένα κείμενο 19 θέσεων (δες [εδώ](#)) ήταν από τις πρώτες που με ψύχραιμο και συγκροτημένο τρόπο ανέδειξε τα σημαντικά προβλήματα που συνδέονται με το νόμο, τα οποία επισκιάζουν τα θετικά του σημεία. Ακολούθησαν στο ίδιο μήκος κύματος τόσο η Σύνοδος των Πρυτάνεων (δες [εδώ](#)) όσο και η συντριπτική πλειονότητα των Συγκλήτων, των Ομοσπονδιών των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας κ.λπ. Ως κύριο πρόβλημα αναδείχθηκε απ' όλες τις πλευρές ο νέος τρόπος διοίκησης των πανεπιστημίων ο οποίος αναιρεί στην πράξη βασικές αρχές δημοκρατικής διοίκησης του πανεπιστημίου, όπως το (συνταγματικά κατοχυρωμένο) αυτοδιοίκητο, την εκλογή των οργάνων με καθολική ψηφοφορία, την αντιπροσωπευτικότητα και τη λογοδοσία. Δυστυχώς, παρά τις καθολικές αντιδράσεις, η κυβέρνηση επέλεξε να μην αλλάξει τίποτα όσον αφορά στο νέο μοντέλο διοίκησης και πλέον ο χρόνος θα δείξει ποιες θα είναι οι συνέπειές του.

Στο παρόν τεύχος του Τρίτωνα εισάγουμε μία νέα στήλη με το γενικό τίτλο "Ομιλίες" όπου θα φιλοξενούμε ομιλίες μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας από εκδηλώσεις και τελετές του ΠΚ. Εγκαινιάζουμε αυτή τη στήλη με τις ομιλίες των πρόσφατα βραβευθέντων με το Βραβείο Εξάιρετης Πανεπιστημιακής Διδασκαλίας «Στέλιος Πηχωρίδης».

Το αφιέρωμα στη σχέση της Ιατρικής με τις τέχνες και τα γράμματα ολοκληρώνεται σε αυτό το τεύχος με τις εισηγήσεις των Αθανάσιου Δρίτσα και Χρήστου Λιονή στο webinar που διοργάνωσε το Μουσείο Ιατρικής Κρήτης σε συνεργασία με το ΚΕΜΕ με τίτλο «Ιατρική & Γράμματα-Τέχνες» στις 31 Ιανουαρίου 2022.

Τέλος, πέρα από τα άρθρα που αναφέρονται σε επιστημονικά επιτεύγματα κι ερευνητικά αποτελέσματα, στη στήλη «Επιφυλλίδες» φιλοξενούμε ένα άρθρο του σκηνοθέτη Μανούσου Μανουσάκη που με αφορμή την «εικόνα» θέτει ερωτήματα και προβληματισμούς για την πορεία της κοινωνίας.

Σε αυτό το τεύχος

Ο Τρίτων παρουσιάζει μια νέα στήλη με τον τίτλο «Ομιλίες». Με αφορμή την πρόσφατη τελετή απονομής του Βραβείου Εξάιρετης Πανεπιστημιακής Διδασκαλίας «Στέλιος Πηχωρίδης» του Πανεπιστημίου Κρήτης, στους Γεώργιο Παναγή, Νικόλαο Κυλάφη, Ευγένιο Δαφνή και Έλενα Αναγνωστοπούλου, θα παρουσιαστούν οι ομιλίες των τιμώμενων. Σε αυτό το τεύχος φιλοξενείται η ομιλία του Γιώργου Παναγή, Καθηγητή του Τμήματος Ψυχολογίας, που καταθέτει τον ρόλο και την σημασία του πανεπιστημιακού δασκάλου στην προσωπική ακαδημαϊκή του πορεία.

Στο πρώτο άρθρο, ο καθηγητής του Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών Μανόλης Κατεβαίνης μάς παρουσιάζει τη σημασία σχεδίασης και παραγωγής των πλέον σύγχρονων ψηφιακών επεξεργαστών, και τις προσπάθειες που γίνονται στον τομέα της τεχνολογικής αυτοτέλειας της Ευρώπης, στην οποία συμμετέχει αποτελεσματικά η Ελλάδα και ιδιαίτερα η Κρήτη.

Ο ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας Μηνάς Σαματάς και ο διδάσκων στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών Περικλής Δράκος, παρουσιάζουν τα πορίσματα μίας έρευνας μεταξύ των διδασκόντων του Πανεπιστημίου Κρήτης, που διεξήχθη το 2019, στην οποία διερευνώνται οι απόψεις των διδασκόντων σε θέματα μετασχηματισμού των ΑΕΙ και καταγράφονται τα προβλήματα στην άσκηση των καθηκόντων τους.

Στο πλαίσιο του αφιερώματος του Τρίτωνα που σκοπό έχει την ανίχνευση της σχέσης της ιατρικής με τις τέχνες και τα γράμματα, ο καθηγητής της Ιατρικής Σχολής Χρήστος Λιονής αναφέρεται στην αναγκαιότητα της διεπιστημονικότητας στη σύγχρονη ιατρική και παρουσιάζει παραδείγματα υλοποίησής της στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Το δεύτερο άρθρο του αφιερώματος, με συγγραφέα τον καρδιολόγο Αθανάσιο Δρίτσα, αναφέρεται στην ευεργετική επίδραση της μουσικής στην θεραπεία της ασθένειας, παρουσιάζοντας συνοπτικά σχετικές μελέτες.

Στον κόσμο της ιατρικής μεταμοσχεύσεων, τους στόχους και τα επιτεύγματα της Δημόσιας Τράπεζας Ομφαλικών Βλαστοκυττάρων (ΔηΤΟΒ) Κρήτης μας ξεναγούν η καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής Ελένη Παπαδάκη και η μεταδιδασκτορική ερευνήτρια Αριστέα Μπάτσαλη, τονίζοντας επιπλέον τον εκπαιδευτικό, ερευνητικό και κοινωνικό ρόλο της ΔηΤΟΒ Κρήτης.

Τέλος στις «Επιφυλλίδες», ο σκηνοθέτης, παραγωγός και συγγραφέας Μανούσος Μανουσάκης, μέσα από ένα σύντομο οδοιπορικό στον ρόλο της «εικόνας» και τη σχέση της με την «πραγματικότητα», στο μακρύ ταξίδι της ανθρωπότητας, καταθέτει τους προβληματισμούς του για την κοινωνική συνοχή του σήμερα και του αύριο.

Δημήτρης Μυλωνάκης

Αντιπρύτανης Προγραμματισμού, Διοικητικών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας

ΟΜΙΛΙΕΣ

3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022

ΒΡΑΒΕΙΟΕΞΑΙΡΕΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

“ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΗΧΩΡΙΔΗΣ”

Ανταμοιβής Ομολογία

Γεώργιος Παναγής
Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας
Κοσμήτορας, Σχολή Κοινωνικών
Επιστημών ΠΚ

Οεωρώ την τιμή που μου έγινε με την απονομή του Βραβείου Εξαιρετης Πανεπιστημιακής Διδασκαλίας «Στέλιος Πηχωρίδης» ως την πιο σημαντική διάκριση της ζωής μου, μια διάκριση που αφενός αποτελεί δημόσια επιδοκιμασία και αφετέρου ανταμοιβή της χαράς που πάντα ένιωθα και εξακολουθώ να νοιώθω όταν διδάσκω. Εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου στην επιτροπή απονομής του Βραβείου για αυτήν την αναγνώριση. Πάνω από όλα όμως, η βράβευση αυτή μου δίνει την ευκαιρία να ευχαριστήσω τις εκατοντάδες φοιτήτριες και φοιτητές μου όλα αυτά τα χρόνια, αφού τελικά αυτή η διάκριση οφείλεται στη θετική αξιολόγηση των μαθημάτων μου, τις κρίσεις τους και την αγάπη τους.

Ξεδιπλώνοντας την ομιλία μου θα φανεί στη συνέχεια και η επιλογή του τίτλου της.

Παιδεία είναι η μακροχρόνια διαδικασία ανάπτυξης ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων και ως τέτοια έχει τεράστιες κοινωνικές προεκτάσεις. Ξεκινά από πολύ νωρίς στη ζωή και διαμορφώνεται μέσα από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποσκοπεί στη δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων πολιτών. Στην πραγματικότητα το πανεπιστήμιο οφείλει, πάνω απ' όλα, να είναι εστία παιδείας, να κινητοποιεί, να εμπνέει, να διδάσκει, να δείχνει τον δρόμο, να προβληματίζει και μάλιστα όχι μόνο τους διδάσκοντες και τους διδασκόμενους αλλά και τους πολίτες και την πολιτεία. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτός ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι στην παιδεία.

Τι σημαίνει όμως να είναι κάποιος πανεπιστημιακός; Ποιος ο ρόλος του πανεπιστημιακού; Υπάρχει η εντύπωση ότι ένα μέρος της κοινωνίας δεν έχει πλήρη ή ακριβή εικόνα για τα καθήκοντα των πανεπιστημιακών.

Ο πανεπιστημιακός είναι, πρώτα και πάνω απ' όλα, δάσκαλος. Ένας δάσκαλος που τον συνοδεύει μια ευθύνη, καθώς καλείται να μεταδώσει στους φοιτητές και στις φοιτήτριες του όχι μόνο γνώσεις, που σήμερα σε μεγάλο βαθμό μπορούν να βρουν με το πάτημα ενός κουμπιού, αλλά ιδιαίτερα αρχές και αξίες, μεράκι, ζήλο, ενθουσιασμό και διάθεση για να φθάσουν όχι μόνο ένα βήμα, αλλά πολλά βήματα πιο πέρα από τον ίδιο. Για να συμβεί αυτό, ο κάθε πανεπιστημιακός δάσκαλος πρέπει να κάνει μια υπέρβαση: να ξεπεράσει τα όρια του αυστηρού επιστημονικού/ερευνητικού «εγώ» μεταβαίνοντας στο «εσείς», δηλαδή τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του. Ένας καλός δάσκαλος πρέπει να είναι μέντορας. Να διδάσκει με τον τρόπο και τη στάση ζωής του. Να καταφέρνει τελικά όχι να γεμίζει απλά το νου με γνώσεις, αλλά να του «βάζει φωτιά», όπως είπε ο Πλούταρχος.

Το πανεπιστήμιο, αναμφισβήτητα, είναι χώρος μάθησης και διδασκαλίας. Αυτό όμως που διαφοροποιεί τη διδασκαλία στο πανεπιστήμιο από τη διδασκαλία στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι ότι ξεκινάει και στηρίζεται στην έρευνα. Γι' αυτό και ο ρόλος του πανεπιστημιακού δεν περιορίζεται στη διδασκαλία. Περιλαμβάνει και την παραγωγή νέας γνώσης μέσω της έρευνας, μιας διεπιδραστικής διαδικασίας που εμπνέεται και ενισχύεται από τη διδασκαλία προσπαθώντας να ανοίξει δρόμους, άμεσα ή έμμεσα, με κοινωνικές προεκτάσεις. Η έρευνα στο εργαστήριο και η διδασκαλία

συνδέονται, καθώς πολλές φορές αυτό που διδάσκεται είναι και αυτό που εξετάζεται στο εργαστήριο αλλά και αντίστροφα. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, η ιδέα για την πραγματοποίηση μιας έρευνας προκύπτει μέσα από τη διδασκαλία.

Το δημόσιο πανεπιστήμιο υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον. Ο πανεπιστημιακός καλείται να μεριμνήσει ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στην επιστήμη και την κοινωνία, μέσω της ευρύτερης δυνατής διάδοσης της επιστημονικής γνώσης από τους λίγους που τη γνωρίζουν, στους πολλούς που την αγνοούν.

Τελευταίος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικός ρόλος ενός πανεπιστημιακού είναι η διοίκηση, δηλαδή «η συμμετοχή και προσφορά στα κοινά» εντός του πανεπιστημίου. Τα διοικητικά καθήκοντα δεν έχουν συγκεκριμένες ώρες και μέρες. Δεν είναι ούτε απλά, ούτε αυτοματοποιημένα. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις οι ευθύνες που συνεπάγονται είναι μεγάλες και με σημαντικές συνέπειες.

Αναμφίβολα, το να γίνει κανείς πανεπιστημιακός δάσκαλος είναι κάτι απαιτητικό και δύσκολο. Τους καλούς δασκάλους δεν τους κάνουν μόνο τα πανεπιστήμια και οι σπουδές, αλλά κυρίως οι άλλοι δάσκαλοι! Προφανώς, κανένας μας δεν είναι αυτοδίδακτος και αυτόφωτος. Όλοι μας έχουμε συγκεκριμένα πρόσωπα αναφοράς. Έτσι κι εγώ, όλα όσα προανέφερα τα διδάχτηκα από άξιους πανεπιστημιακούς δασκάλους που ευτύχησα να έχω κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, και με βάση αυτά πορεύτηκα όλα τα χρόνια που υπηρετώ το δημόσιο πανεπιστήμιο. Αυτή η πορεία μου χάρισε απλόχερα πολλές φορές, και συνεχίζει να μου χαρίζει, μεγάλη ικανοποίηση, μεγάλη ανταμοιβή.

Ο δρόμος που ακολούθησα επιστημονικά οφείλεται καταρχήν σε εξαιρετικούς δασκάλους που είχα στις προπτυχιακές σπουδές μου. Είχα την τύχη κατά το δεύτερο έτος στο Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών (ΦΚΣ) του Πανεπιστημίου Κρήτης να έρθω σε επαφή με το συναρπαστικό πεδίο των νευροεπιστημών της συμπεριφοράς. Η αείμνηστη Βιβή Κυρκούλη που τότε δίδασκε στο ΦΚΣ συνέβαλλε τα μέγιστα στην μύση μου σ' αυτό το πεδίο, που μέχρι τότε ήταν άγνωστο σε μένα. Η επαφή μου στη συνέχεια με μαθήματα νευροεπιστημών που δίδασκε εκείνη την περίοδο στο Τμήμα Ψυχολογίας ο Ανδρέας Καστελλάκης, ένας κατά γενική ομολογία χαρισματικός δάσκαλος, με έκανε να οριστικοποιήσω την απόφασή μου να ακολουθήσω τον συγκεκριμένο κλάδο. Μετά μάλιστα από σχετική έρευνα σκεφτόμουν να αναζητήσω διδακτορικές σπουδές στο Εργαστήριο του Joseph Huston στο Πανεπιστήμιο του Düsseldorf και γι' αυτόν τον λόγο ήθελα να έχω στο βιογραφικό και εργαστηριακή εμπειρία.

Την εργαστηριακή εμπειρία που μου έλειπε και δεν κατάφερα να πάρω στα 4 έτη των προπτυχιακών μου σπουδών, καθώς δεν υπήρχε εκείνη την περίοδο σχετικό ερευνητικό εργαστήριο στο Ρέθυμνο, αναζητήσα κατά το 6ο εξάμηνο των σπουδών μου στο Εργαστήριο Φαρμακολογίας της Ιατρικής Σχολής που τότε στεγαζόταν στα κτήρια της Κνωσού. Ερέθισμα υπήρξε ένα δημοσίευμα στην έγκριτη εφημερίδα Πατρίς του Ηρακλείου για τις πρωτοποριακές μελέτες του Εργαστηρίου Φαρμακολογίας. Η καθηγήτρια μου Βιβή Κυρκούλη επίσης με ενθάρρυνε προς αυτήν την κατεύθυνση. Έτσι συνάντησα την αείμνηστη Χριστίνα Σπυράκη, που ήταν γνωστή διεθνώς για τις μελέτες της στη συμπεριφορική φαρμακολογία/ψυχοφαρμακολογία. Για ενάμιση χρόνο συμμετείχα σε δραστηριότητες και μελέτες του Εργαστηρίου Φαρμακολογίας και αυτό ενίσχυσε τη σιγουριά μου για τον δρόμο που θα ακολουθούσα επιστημονικά.

Με την ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών μου αποδέχτηκα την πρόταση της αείμνηστης Χριστίνας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY OF CRETE

ΤΕΛΕΤΗ
ΑΠΟΝΟΜΗΣ

3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022

ΒΡΑΒΕΙΟ

ΕΞΑΙΡΕΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

“ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΗΧΩΡΙΔΗΣ”

για το ακαδημαϊκό έτος

2017-2018

στον Κοσμήτορα της Σχολής
Κοινωνικών Επιστημών
του Πανεπιστημίου Κρήτης,
Καθηγητή

**ΓΕΩΡΓΙΟ
ΠΑΝΑΓΗ**

Παρασκευή 3 Ιουνίου 2022 και ώρα 19:00 στην
αίθουσα «Καστελλάκη» του Επιμελητηρίου
Ηρακλείου, Κορωναίου 9, στο κέντρο της πόλης

Σπυράκη να εκπονήσω υπό την επίβλεψή της τη Διδακτορική Διατριβή μου. Η Χριστίνα Σπυράκη ήταν μια πολυσχιδής προσωπικότητα, με αρχές και αξίες. Υπήρξε ταλαντούχος και χαρισματική στη διδασκαλία, στην έρευνα, στη διοίκηση, στη συμμετοχή στα κοινά και στην κοινωνική προσφορά. Αναμφισβήτητα, ήταν και εξακολουθεί να είναι πρότυπο για μένα και έχει σημαδέψει την πορεία μου.

Στη Διατριβή μου, μέσα από μια σειρά ανατομικών, ψυχοφυσικών και φαρμακολογικών μελετών, ερεύνησα την εμπλοκή μιας περιοχής των βασικών γαγγλίων της κοιλιακής ωχράς σφαίρας στη συμπεριφορά ανταμοιβής, αυτού που συχνά βίωνα και βιώνω. Είχα την τύχη να εκπαιδευτώ σε βάθος στην τεχνική του ενδοκρανιακού αυτοερεθισμού από έναν ειδικό, τον Καθηγητή Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο της Ottawa Ελευθέριο Μιλιαρέσση, με τον οποίο είχε συνεργασία η Χ. Σπυράκη. Έτσι ήρθα για πρώτη φορά σε επαφή με το νευρωνικό υπόστρωμα της ανταμοιβής, το οποίο ως γνωστόν επηρεάζουν οι εθιστικές ουσίες. Στις μεταδιδακτορικές σπουδές μου στο Εργαστήριο Νευροψυχοφαρμακολογίας του Karolinska Institutet, του οποίου Διευθυντής ήταν ο Καθηγητής Torgny Svensson, μελέτησα τις ψυχοτρόπες και εθιστικές δράσεις της νικοτίνης. Η εκλογή μου ως Λέκτορα στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης συνέπεσε με την έναρξη λειτουργίας του Εργαστηρίου Νευροεπιστημών της Συμπεριφοράς που για χρόνια διεκδικούσε και κατάφερε να κάνει πράξη ο συνάδελφος Ανδρέας Καστελλάκης. Ήταν το πρώτο τέτοιο εργαστήριο σε Τμήμα Ψυχολογίας στην Ελλάδα και μέχρι σήμερα παραμένει το μοναδικό. Έτσι σχεδόν αμέσως ανέλαβα την πρώτη Διδακτορική Διατριβή με την Στέλλα Βλάχου που μελέτησε ενδελεχώς το ρόλο του ενδογενούς συστήματος κανναβινοειδών στη συμπεριφορά ανταμοιβής. Η γραμμή έρευνας πάνω στα κανναβινοειδή έδωσε πολλούς καρπούς και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Στη Διδακτορική Διατριβή της Μαρίας Μαυρικάκη που ακολούθησε αξιοποιήσαμε τις επιδράσεις της αμφεταμίνης στη συμπεριφορά ενδοκρανιακού αυτοερεθισμού και αναπτύξαμε ένα ζωικό μοντέλο ευφορικής μανίας για να μελετήσουμε τις επιδράσεις διαφορετικών σταθεροποιητικών της διάθεσης. Μια άλλη γραμμή έρευνας στο Εργαστήριό μας είναι η μελέτη προστατευτικών (π.χ. σωματική άσκηση, μουσική) και επιβαρυντικών (π.χ. χρήση ουσιών στην εφηβεία, διαγενεακές/επιγενετικές επιρροές) παραγόντων στη διαταραχή χρήσης ουσιών και σε ψυχικές διαταραχές.

Το έργο του πανεπιστημιακού δασκάλου είναι πολύ δύσκολο. Απαιτεί ενθουσιασμό, μεράκι και πολλές θυσίες. Όμως, η ικανοποίηση που βιώνουμε δίνοντας καθοδήγηση, επηρεάζοντας τον τρόπο σκέψης νέων ανθρώπων και βλέποντάς τους να ανθίζουν και να ξεδιπλώνουν τα ταλέντα τους αποτελεί τη μεγαλύτερη ανταμοιβή!

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τεχνολογική αυτοτέλεια, ψηφιακοί επεξεργαστές, και η Κρήτη

Μανόλης Γ. Η. Κατεβαίνης
Καθηγητής
Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών ΠΚ

Η συλλογή, επεξεργασία, μεταφορά, αποθήκευση, και αξιοποίηση της Πληροφορίας είναι πανταχού παρούσα πλέον σήμερα, από τα κινητά τηλέφωνα, το διαδίκτυο, τους υπολογιστές, τις βάσεις δεδομένων, τη διοίκηση, την ψυχαγωγία, μέχρι τα αυτοκίνητα και άλλα μέσα μεταφοράς, τις οικιακές συσκευές, τα εργοστάσια, τις υποδομές, την ιατρική, την ασφάλεια και την άμυνα. Στην καρδιά όλων αυτών βρίσκονται οι Ψηφιακοί Επεξεργαστές (Processors) – τα μικροηλεκτρονικά εκείνα «τσιπάκια» (chips) που εκτελούν τις εντολές των προγραμμάτων Λογισμικού (Software) που ορίζουν πώς θα γίνει η διαχείριση της πληροφορίας.

Ποιός σχεδιάζει και παράγει τους επεξεργαστές σήμερα στον κόσμο; Τους τελευταίους μήνες συνειδητοποιήσαμε όλοι με δραματικό τρόπο τους κινδύνους της εξάρτησης από τρίτες οντότητες για την προμήθεια βασικών ειδών πρώτης ανάγκης – και οι επεξεργαστές είναι πλέον τέτοια είδη πρώτης ανάγκης. Αλλά, πέρα από το θέμα της προμήθειας, ειδικά για τους επεξεργαστές, τίθεται και θέμα ασφάλειας και εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που αυτοί διαχειρίζονται. Συγκεκριμένα, ο αγοραστής του επεξεργαστή πρέπει να είναι σίγουρος ότι ο κατασκευαστής του δίνει ακριβώς και μόνον αυτό που ισχυρίζεται και όχι ένα chip που έχει και πρόσθετες, κρυφές δυνατότητες π.χ. υποκλοπής πληροφοριών ή

“

Στη σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας, όλα ελέγχονται από Ψηφιακούς Επεξεργαστές. Αλλά ποιος ελέγχει τους ψηφιακούς επεξεργαστές; Η Ευρώπη εργάζεται, εδώ και μία δεκαετία, για την τεχνολογική της αυτοτέλεια και σε αυτόν τον τομέα. Σε αυτόν τον αγώνα, η Ελλάδα έχει κερδίσει την πέμπτη θέση μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών, με πρωτεργάτη την Κρήτη

”

υπερυπολογιστές, και, λίγα χρόνια μετά, περνούν και στους «καθημερινούς» υπολογιστές. Έτσι π.χ., ένα σημερινό κινητό τηλέφωνο είναι ταχύτερο και πιο εξελιγμένο από τους υπερυπολογιστές της δεκαετίας του ‘70. Εδώ και λίγα χρόνια λοιπόν, η Ευρώπη συντονίζει όλη της την έρευνα για HPC και προηγμένους επεξεργαστές μέσω του EuroHPC Joint Undertaking (eurohpc-ju.europa.eu) το οποίο διαχειρίζεται πόρους 7 δισ. Ευρώ για την οκταετία 2021-2027. Πέρα από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών επεξεργαστών, οι υπερυπολογιστές αποτελούν επίσης

διακοπής λειτουργίας μέσω κάποιου μυστικού κωδικού ενεργοποίησης που τον γνωρίζει μόνον ο κατασκευαστής.

Εδώ και μία δεκαετία, η Ευρώπη συνειδητοποίησε ότι έχει μείνει πίσω στη σχεδίαση και παραγωγή των πλέον σύγχρονων επεξεργαστών, έναντι των ΗΠΑ και της Άπω Ανατολής, και αποφάσισε να κινηθεί προς τη σταδιακή της ανεξάρτηση από έξω-ευρωπαϊκούς προμηθευτές της κρίσιμης αυτής υποδομής. Το εγχείρημα δεν είναι εύκολο, λόγω της πολυπλοκότητας των σημερινών μικροηλεκτρονικών chips. Ωστόσο, η Ευρώπη διαθέτει ισχυρές πνευματικές δυνάμεις, άρα με επιμονή και πρόγραμμα μπορεί να το πετύχει.

Η προσπάθεια συνδύαστηκε ευθύς εξ αρχής με τους Υπερυπολογιστές και τα μεγάλα Κέντρα Δεδομένων (High Performance Computing – HPC, Data Centers / Big Data). Εδώ και έξι δεκαετίες, όλες οι νέες τεχνολογίες στους επεξεργαστές πρωτοεμφανίζονται στους

πολύτιμο εργαλείο για όλες τις υπολογιστικά απαιτητικές επιστήμες και λειτουργίες, όπως π.χ. η αναζήτηση νέων φαρμάκων, οι μετεωρολογικές προβλέψεις, η σχεδίαση βιομηχανικών προϊόντων (π.χ. αυτοκίνητα, αεροπλάνα), η επιστημονική έρευνα, κ.λπ. Σήμερα, γίνεται αγώνας δρόμου για να φτάσουμε το ορόσημο του “Exascale Computing”, που αποτελεί την κατασκευή υπερυπολογιστών με δυναμικότητα 1 ExaFLOPS (Exa floating-point operations per second) = 2^{60} FLOPS, δηλαδή περίπου ένα δισεκατομμύριο δισεκατομμύρια (10^{18}) πράξεις κινητής υποδιαστολής ανά δευτερόλεπτο.

Το εγχείρημα για την αυτοτέλεια της Ευρώπης στον τομέα των επεξεργαστών ακούει στο όνομα «Ευρωπαϊκός Επεξεργαστής» (european-processor-initiative.eu) και χρηματοδοτείται με 150 εκατομ. Ευρώ από το EuroHPC JU (2019-2024). Στο εμβληματικό αυτό έργο συμμετέχει και η Ελλάδα με σημαντικές συνεισφορές, οι οποίες την κατατάσσουν, βάσει προϋπολογισμού, στην πέμπτη (5η) θέση μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών, αμέσως μετά τις Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, και Ισπανία. Έτσι, το πρώτο δοκιμαστικό chip του Ευρωπαϊκού Επεξεργαστή RISC-V έδωσε τα πρώτα του σημάδια ζωής πέρυσι στο Ηράκλειο της Κρήτης (www.csd.uoc.gr/CSD/index.jsp?content=news&ann=383): η ελληνική συμμετοχή στον Ευρωπαϊκό Επεξεργαστή πραγματοποιείται στην Κρήτη, από το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Υπολογιστών και Συστημάτων VLSI (CARV) του Ινστιτούτου Πληροφορικής του ΙΤΕ, από πολυπληθή ομάδα έμπειρων μηχανικών/σχεδιαστών υπολογιστικών συστημάτων, η πλειονότητα των οποίων είναι απόφοιτοι του Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Πέρα από τον Ευρωπαϊκό Επεξεργαστή, και στην ευρύτερη περιοχή της έρευνας για προηγμένα υπολογιστικά συστήματα υψηλών επιδόσεων και υπολογιστικές υποδομές μεγάλου όγκου δεδομένων, πάλι η χώρα μας έχει καταταγεί πέμπτη (5η) στην Ευρώπη, τόσο στις προσκλήσεις EuroHPC-2020 (www.forth.gr/news/el/greece-in-eurohpc-20) όσο και στις EuroHPC-2021. Ειδικά στο σκέλος της πιο προχωρημένης έρευνας σε «Τεχνολογίες Υπολογισμών και Δεδομένων Ακραίας Κλίμακας», της πρόσκλησης του 2020, η Κρήτη συμμετέχει στα 3 από τα 4 μεγάλα έργα που εγκρίθηκαν, και μάλιστα η συμμετοχή της κατατάσσεται 2η στα δύο από αυτά και 4η στο τρίτο, μεταξύ των εταιρών των έργων, βάσει προϋπολογισμού (www.ics.forth.gr/new/forth-HPC-projects-2020).

Στα δύο μεγάλα έργα «Πιλότοι προς το Exascale Computing», της πρόσκλησης του 2021, η Ελλάδα βρίσκεται και εδώ στην 5η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (βάσει προϋπολογισμού), και εκπροσωπείται πάλι από την Κρήτη, και στους δύο αυτούς «Πιλότους».

Το «Οικοσύστημα» της Κρήτης σε Επιστήμη και Μηχανική Υπολογιστών (Computer Science & Engineering), και ειδικά στην Αρχιτεκτονική Υπολογιστών, το Λογισμικό Συστήματος, και τον Παράλληλο Προγραμματισμό, που πέτυχε την παραπάνω πρωτοπορία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, στηρίζεται πρωταρχικά στην εδώ και τέσσερις δεκαετίες στενότερη συνεργασία ανάμεσα στο Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης

Πρώτο δοκιμαστικό chip του Ευρωπαϊκού Επεξεργαστή RISC-V

και το Ινστιτούτο Πληροφορικής (ΙΠ) του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ). Η συνεργασία αυτή έχει δώσει τρεις δεκαετίες επιτυχημένων ερευνητικών έργων που περιλάμβαναν την κατασκευή πλήθους πρωτότυπων συστημάτων, και το σπουδαιότερο, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, έχει δημιουργήσει «κρίσιμη μάζα» έμπειρων επιστημόνων και μηχανικών που απέδειξε τις ικανότητές της σε πολλαπλά έργα, με αποτέλεσμα ευρωπαϊκοί οργανισμοί και εταιρείες κεντρικής σημασίας να μας εμπιστεύονται και να μας καλούν να συμμετάσχουμε στα εγχειρήματα τέτοιας κεφαλαιώδους σημασίας. Η εμπιστοσύνη αυτή αναμένεται να οδηγήσει και στην προσέλκυση εταιρειών υψηλής τεχνολογίας στην Ελλάδα και στην Κρήτη. Εκτός από το Εργαστήριο CARV του ΙΤΕ-ΙΠ, στους δύο «Πιλότους» και σε δύο ακόμα από τα παραπάνω μεγάλα έργα συμμετέχει και η EXAPSYS plc (exapsys.eu), εταιρεία-τεχνοβλαστός του CARV. Το CARV συνεργάζεται επίσης στενά με το Τμήμα ΗΜΜΥ του Πολυτεχνείου Κρήτης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρά τώρα (2/2022) στο επόμενο βήμα, την «Ευρωπαϊκή Πράξη για τα Μικροκυκλώματα» (European Chips Act - europa.eu/!FxcBrv), που αναμένεται να κινητοποιήσει συνολικά πάνω από 43 δισ. ευρώ επενδύσεων έως το 2030. Μεταξύ των στόχων της δράσης αναφέρονται η προώθηση των δεξιοτήτων, των ταλέντων, και της καινοτομίας, και η στήριξη των καινοτόμων νεοφυών, επεκτεινόμενων, και μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η Ελλάδα μπορεί και πρέπει να συμμετάσχει ενεργά και η Κρήτη να συνεχίσει να πρωτοστατεί.

ΕΡΕΥΝΑ

Απόψεις διδασκόντων του Πανεπιστημίου Κρήτης για θέματα βίας, προβλημάτων στην άσκηση των καθηκόντων τους και μετασχηματισμού των ΑΕΙ

από σχετική «Έρευνα Διδασκόντων του ΠΚ 2019»

Μηνάς Σαματάς
Ομότιμος Καθηγητής
Τμήμα Κοινωνιολογίας ΠΚ

Περικλής Δράκος
ΕΔΙΠ
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών ΠΚ

Λίγο πριν την πανδημία, όταν το Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΠΚ) λειτουργούσε ομαλά, ολοκληρώθηκε η ηλεκτρονική έρευνα «Διδάσκοντες του Πανεπιστημίου Κρήτης» που έγινε το διάστημα Μαΐου - Ιουνίου 2019. Αποσκοπούσε στη διερεύνηση, για πρώτη φορά, των απόψεων του διδακτικού προσωπικού του ΠΚ όλων των βαθμίδων και κατηγοριών και στις δύο πανεπιστημιούπολεις για θέματα, προβλήματα και πολιτικές, που αφορούν κυρίως την εργασία και γενικά τα προβλήματα της ακαδημαϊκής τους ζωής. Σε ένα ερωτηματολόγιο 70 ερωτήσεων οι ανώνυμες απαντήσεις προήλθαν από ένα τυχαίο αλλά ενδεικτικό δείγμα που αγγίζει το 1/3 του πραγματικού συνόλου των διδασκόντων του ΠΚ. Με στοιχεία του 2019 σε σύνολο 558 διδασκόντων (194 γυναίκες και 364 άνδρες) απάντησαν συνολικά 170, δηλαδή το 30,5% του συνολικού πληθυσμού όλων των κατηγοριών διδασκόντων, 66 γυναίκες (34%) και 104 άνδρες (28,6%). Λόγω της πανδημίας ματαιώθηκε επανειλημμένα η παρουσίαση και συζήτηση της έρευνας στο ΠΚ.

Στο σύντομο αυτό σημείωμα παρουσιάζουμε και σχολιάζουμε κάποιες απαντήσεις που λόγω και των κυοφορούμενων μεταρρυθμίσεων στα ΑΕΙ διατηρούν τη σημασία τους, δηλαδή τις απόψεις των διδασκόντων για θέματα βίας, των κύριων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην άσκηση των καθηκόντων τους, καθώς και για θέματα μετασχηματισμού των πανεπιστημίων.

Στην ερώτηση αν έχουν βιώσει **φαινόμενα βίας / παραβατικότητας** εναντίον τους από φοιτητές ή εξω-πανεπιστημιακά στοιχεία στην εργασία τους ή σε οποιαδήποτε άλλη λειτουργία του ΠΚ η συντριπτική πλειονότητα 79% απάντησε Όχι (γυναίκες 89,8%, άνδρες 71,4%), και Ναι μόνο το 21% (γυναίκες 10,2%, άνδρες

“

το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους διδάσκοντες και για το ΠΚ δεν είναι η βία αλλά η υποχρηματοδότηση και ο μεγάλος αριθμός των εισαγομένων φοιτητών

”

28,6%). Ανά Σχολή απάντησαν: Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (ΣΚΕ): Όχι 76,9%, Ναι 23,1%. Φιλοσοφική: Όχι 78,3%. Ναι 21,7%. Σχολή Επιστημών Αγωγής: Όχι 83,9%, Ναι 16,7%. Ιατρική: Όχι 83,3%, Ναι 16,7%. Ακόμη και στη Σχολή Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών (ΣΘΕΤΕ), όπου στο παρελθόν κάποιες διενέξεις είχαν οδηγηθεί στη δικαιοσύνη, οι απαντήσεις δίνουν Όχι 76,9% και Ναι 23,1%, όπως της ΣΚΕ.

Όσοι απάντησαν θετικά κλήθηκαν να εξηγήσουν πού ακριβώς έχουν βιώσει βία ή παραβατικότητα και οι απαντήσεις κατέγραψαν: 1. στις καταλήψεις με την παρεμπόδιση μετάβασης στα γραφεία τους, και 2. στις διακοπές συνεδριάσεων Τμήματος ή της Συγκλήτου από διαμαρτυρούμενους φοιτητές (με ποσοστά διπλάσια των ανδρών από τις γυναίκες).

Συμπερασματικά, η μεγάλη πλειονότητα των διδασκόντων του ΠΚ αποφαινεται ότι δεν εκδηλώνεται βία ή παραβατικότητα όπως αυτές στα κεντρικά πανεπιστήμια. Με τη διαπίστωση αυτή συμφωνεί και το ψήφισμα της Συγκλήτου του ΠΚ για το πρόσφατο νομοσχέδιο για την ασφάλεια των Πανεπιστημίων και τη δημιουργία

αστυνομικού σώματος στα ΑΕΙ, υπογραμμίζοντας ότι αυτό «δεν συνάδει με το συνταγματικά κατοχυρωμένο αυτοδιοίκητο των ελληνικών Πανεπιστημίων. Το ΠΚ χρειάζεται περισσότερους φύλακες που να αναφέρονται στις Πρυτανικές αρχές καθώς και άλλα μέτρα προστασίας των Πανεπιστημιούπολεων (φωτισμό, περιφράξεις). Χρειάζεται επίσης ελεγχόμενη είσοδο σε χώρους με ευαίσθητες υποδομές ή χώρους διοίκησης. Το ισχύον νομικό πλαίσιο είναι επαρκές για την αντιμετώπιση φαινομένων ανομίας και παραβατικότητας στα ΑΕΙ».

Στην ερώτηση «**ποιο είναι το κυριότερο πρόβλημα των διδασκόντων** στην άσκηση των καθηκόντων τους στο ΠΚ» απάντησαν (χωρίς σημαντική διαφορά ανά φύλο και Σχολή):

1. ο μεγάλος αριθμός φοιτητών 53,9%, 2. οι υποδομές και η τεχνική υποστήριξη 28,7%, 3. οι σχέσεις τους με συναδέλφους 11,3%, 4. η συμπεριφορά ορισμένων φοιτητών 6,1%, 5. το χαμηλό επίπεδο φοιτητών 3%.

Επιπλέον, από τις 66 γυναίκες που απάντησαν στην έρευνα το 1/3 (33,3%) ανέφερε **δυσκολίες και αρνητικές διακρίσεις στην άσκηση των καθηκόντων τους λόγω του φύλου τους**. Περισσότερες δυσκολίες και αρνητικές διακρίσεις στην άσκηση των καθηκόντων τους δήλωσε ότι αντιμετωπίζει **μεγάλο ποσοστό των μη μόνιμων μελών ΔΕΠ και ιδίως των χαμηλών βαθμίδων** (λίγο 47,1%, συχνά 5,9%), και των μη-ΔΕΠ, ιδίως των ΕΔΠ (λίγο 28,6%, συχνά 42,9%).

Κατά τη γνώμη των διδασκόντων το **κυριότερο πρόβλημα του Πανεπιστημίου Κρήτης** (χωρίς σημαντική διαφορά ανά φύλο & Σχολή) είναι:

1. η **υποχρηματοδότηση (40,4%)**, 2. η **δυσανάλογη αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με την αύξηση του ακαδημαϊκού προσωπικού (35,3%)**, 3. η **διασπορά σε δύο πανεπιστημιούπολεις (11,8%)**, 4. η **‘νησιωτικότητα’ 12,5%**, 5. **άλλο: το επίπεδο των φοιτητών**.

Επίσης, θεωρούν ότι το **κυριότερο πρόβλημα των Ελληνικών Πανεπιστημίων** είναι (χωρίς σημαντική διαφορά ανά φύλο & Σχολή):

1. η **υποχρηματοδότηση (44,3%)**, 2. ο **μεγάλος αριθμός φοιτητών (25,2%)**, 3. ο **τρόπος διοίκησης (13%)**, 4. ο **τρόπος αξιολόγησης (17,6%)**, 5. **Άλλο: έλλειψη αυτονομίας, το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο**.

Συμπερασματικά, το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους διδάσκοντες και για το ΠΚ δεν είναι η βία αλλά η υποχρηματοδότηση και ο μεγάλος αριθμός των εισαγομένων φοιτητών, χωρίς αντίστοιχη αύξηση του διδακτικού προσωπικού. Για τα προβλήματα στις σχέσεις των διδασκόντων, στα σχόλια της έρευνας, προτείνεται η άτυπη έστω λειτουργία του «Συνηγόρου του Διδάσκοντος» σύμφωνα με τον θεσμοθετημένο «Συνήγορο του Φοιτητή».

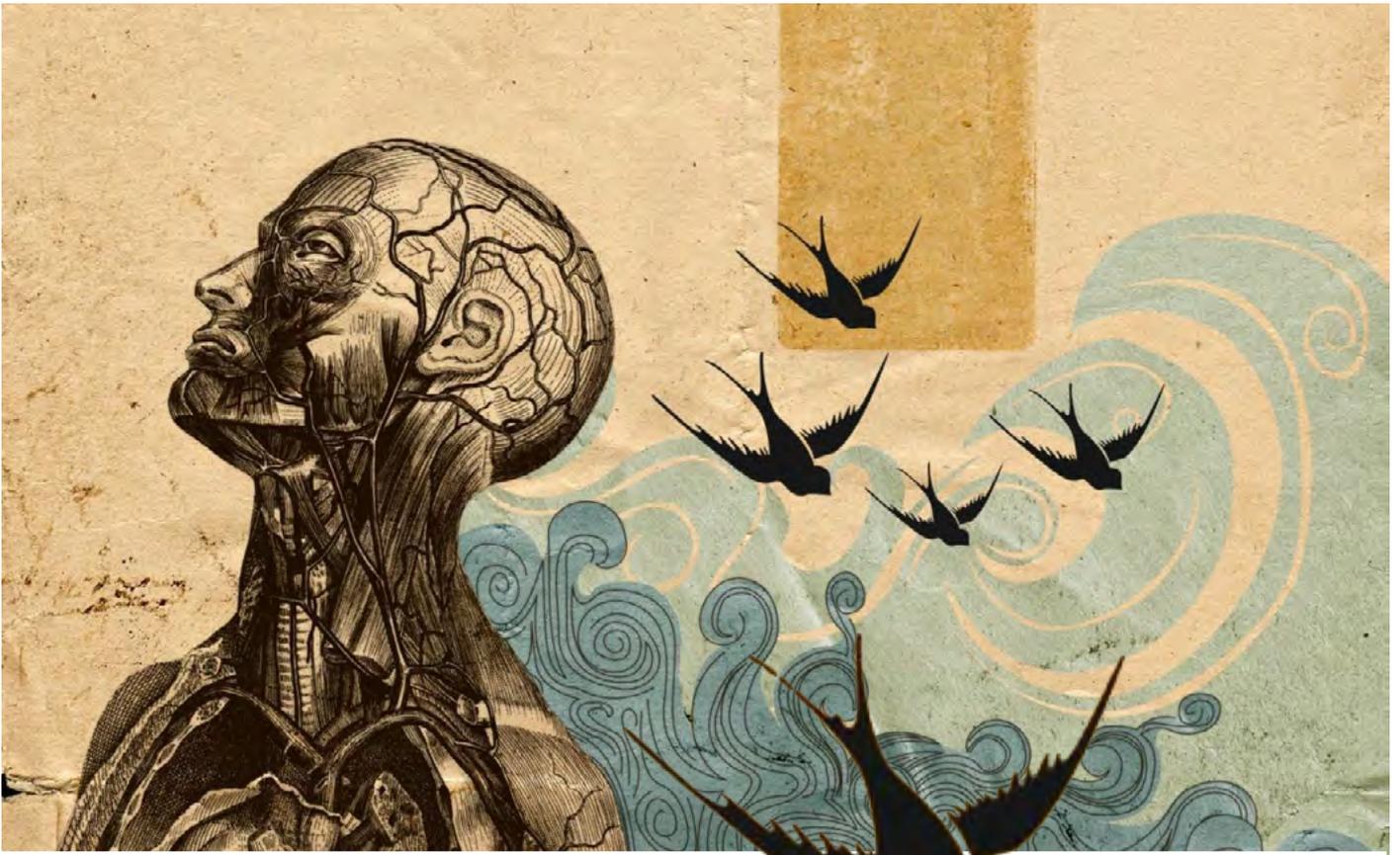
Αξιοσημείωτο είναι ότι το 70,3% όσων απάντησαν στην έρευνα δήλωσε ότι έχει συλλάβει **αντιγραφέα**, αλλά μόνο το 56,8% έχει επιβάλλει τις προβλεπόμενες ποινές. Παρόλα αυτά, η αντιγραφή στις εξετάσεις δεν αναφέρεται ως πρόβλημα από τους διδάσκοντες του ΠΚ.

Αναφορικά με τον **διεθνή μετασχηματισμό των παραδοσιακών «Πανεπιστημίων των αξιών» σε «επιχειρηματικά πανεπιστήμια»** με ανάλογους μετασχηματισμούς και στο επάγγελμα του πανεπιστημιακού δασκάλου: διαφωνεί το 43,5%, συμφωνεί το 11,7% , ‘αδιαφορεί’ το 24,8%. Δεν παρατηρείται σημαντική διαφορά των απαντήσεων ανά φύλο. Γενικά όμως, αν και η πλειονότητα από όλες τις Σχολές διαφωνεί, το μεγαλύτερο ποσοστό διαφωνίας παρουσιάζεται από την Φιλοσοφική Σχολή και το μικρότερο από την Ιατρική Σχολή.

Με τη μεταφορά και στα Ελληνικά πανεπιστήμια της ‘κουλτούρας των επιχειρήσεων’ (π.χ. κριτήρια παραγωγικότητας και ανταγωνισμού, ιδιωτικής χρηματοδότησης, δίδακτρα, εισαγωγή ‘μάντζερς’ στη διοίκηση, κ.λπ.) συνολικά διαφωνεί το 63,7% και συμφωνεί το 23,6%. Και εδώ δεν παρατηρείται σημαντική διαφορά των απαντήσεων ανά φύλο, αλλά, εμφανίζεται διαφορά ανά Σχολή με το μεγαλύτερο ποσοστό συμφωνίας να προέρχεται από την Ιατρική Σχολή και την ΣΘΕΤΕ και το μικρότερο από την Φιλοσοφική Σχολή.

Συμπερασματικά, σε σχέση με τα δύο τελευταία ερωτήματα καταγράφεται σαφής τάση υπέρ του παραδοσιακού δημόσιου πανεπιστημίου αν και τα ποσοστά διαφοροποιούνται μεταξύ των, στις σχολές φυσικών επιστημών και ιατρικής αφενός, και τις σχολές ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών αφετέρου, με τις πρώτες να τάσσονται με μεγαλύτερα ποσοστά υπέρ του ανοίγματος στην αγορά.

Δείτε [περισσότερες πληροφορίες](#) για την Έκθεση και τα ιστογράμματα των απαντήσεων της έρευνας.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Ιατρική & Γράμματα - Τέχνες

Χρήστος Λιονής - Θανάσης Δρίτσας

Χρήστος Λιονής

Καθηγητής Γενικής Ιατρικής και
Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας
Ιατρική Σχολή ΠΚ

Η διεπιστημονικότητα στη σύγχρονη Ιατρική

Η συζήτηση για τη διεπιστημονική και διεπαγγελματική συνεργασία έχει λάβει υψηλή προτεραιότητα στον τομέα της υγείας και των υπηρεσιών υγείας. Οι λόγοι που υπογραμμίζουν αυτήν την αναγκαιότητα είναι πολλοί και ανάμεσα σε αυτούς:

α) Η εμπειρία των πολλαπλών κρίσεων που βιώνει σήμερα η ανθρωπότητα είτε εξαιτίας της πανδημίας ή του πολέμου στην Ουκρανία και των συνεπειών του, ή της οικολογικής κρίσης και των φαινομένων που συνεπάγεται, αναζητά διαφορετικές προσεγγίσεις του ανθρώπου και των κοινωνικών δικτύων του.

β) Η εξέλιξη στην τεχνολογία που από τη μια οδηγεί σε πρόοδο και νέα

επιστημονική γνώση αλλά από την άλλη απομονώνει την ερευνητική σκέψη και μεθοδολογία από μια ολοκληρωμένη και εστιασμένη στο πρόσωπο φροντίδα.

γ) Η ανάδειξη ενός νέου φιλοσοφικού στοχασμού απαιτεί μια νέα προσέγγιση που θα βασίζεται στη σύνθεση και την αξιοποίηση της ιστορικής γνώσης αλλά θα είναι ανοιχτή και στα νεοφανή επιστημολογικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια.

Από την άλλη, η σύγχυση που επικρατεί στους όρους τους σχετικούς με τη διεπιστημονικότητα, εμποδίζει τη σημερινή ουσιαστική συζήτηση στο θέμα αυτό. Έτσι, ο όρος διεπιστημονικότητα (interdisci-

“

Η διεπιστημονικότητα και η διεπαγγελματικότητα έχουν λάβει υψηλή σημασία στη σημερινή συζήτηση στις επιστήμες υγείας είτε αυτή αφορά την εκπαίδευση, είτε την έρευνα αλλά ακόμα και την κλινική πρακτική

”

plinarly) διακρίνεται από τον όρο πολυεπιστημονικότητα (multidisciplinarity) παρότι σήμερα συχνά συζητούνται από κοινού. Μια αναλυτική αναφορά στους ορισμούς της διεπιστημονικότητας -πολυεπιστημονικότητα και ενδοεπιστημονικότητα- δίδεται στο κεφάλαιο 2 του βιβλίου με τίτλο «Καλές πρακτικές» (Καλοκαιρινού και συν., 2015). Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην επεξήγηση του όρου διεπιστημονικότητα στην έρευνα (Interdisciplinary research) όπου υπογραμμίζεται ότι η ανάμιξη ερευνητών από διάφορα αντικείμενα δεν προσδίδουν τον όρο διεπιστημονικότητα στην έρευνα ακόμη και εάν επικοινωνούν μεταξύ τους και εμπνέουν ο ένας τον άλλο. Η αναγκαιότητα μιας ολοκληρωμένης και απαρτιωμένης προσέγγισης, τόσο στη διαμόρφωση του ερευνητικού προβλήματος όσο και στη χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία, ουσιαστικά συνιστά τη διεπιστημονικότητα στην έρευνα.

Ως αναφέρθηκε, η διεπιστημονικότητα και η διεπαγγελματικότητα έχουν λάβει υψηλή σημασία στη σημερινή συζήτηση στις επιστήμες υγείας είτε αυτή αφορά την εκπαίδευση, είτε την έρευνα αλλά ακόμα και την κλινική πρακτική. Η συζήτηση αυτή διεξάγεται κάτω από την αναγνώριση ότι τα πιεστικά σύγχρονα προβλήματα ή καλύτερα οι πολλαπλές κρίσεις ή απειλές της υγείας, όπως η φτώχεια, η κλιματική αλλαγή, τα χρόνια νοσήματα αλλά και η τελευταία πανδημία από COVID-19 απαιτούν συστηματικές και ολοκληρωμένες προσεγγίσεις και μεθοδολογίες που πρέπει να οικοδομηθούν σε διεπιστημονική βάση.

Στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης έχουν υλοποιηθεί πολλά επιτυχημένα παραδείγματα διεπιστημονικής και διατμηματικής συνεργασίας στην έρευνα και ένα από αυτά αφορά την αξιοποίηση της αυτόχθονης γνώσης και την μετεγγραφή της σε επιδημιολογική έρευνα, και την ανάπτυξη ενός φυτικού προϊόντος για την πρόληψη και την αντιμετώπιση ιογενών λοιμώξεων ανώτερου αναπνευστικού και γρίπης. Ακόμη προγράμματα που εστιάζονται στα μη συνταγογραφούμενα φάρμακα, στην αυτοφροντίδα, στην αναγνώριση και εκτίμηση της διανοητικής (γνωσιακής) διαταραχής, στην εκτίμηση και αναζήτηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην εφαρμογή παρεμβάσεων αναγνώρισης και εκτίμησης της καρδιομεταβολικής νόσου, στην ανάπτυξη μεθοδολογιών για την εμπλοκή των φορέων στον σχεδιασμό παρεμβάσεων για μετανάστες, και στην ανάπτυξη εργαλείων για την εκτίμηση της έκθεσης σε περιβαλλοντικούς παράγοντες ενωρίς στη ζωή. Ακόμη η διεπιστημονική συνεργασία εξετάστηκε μέσα από την εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας και ασθενών σε θέματα ψηφιακής εγγραμματοσύνης, μη αλκοολικής ηπατικής νόσου, αλλαγής της συμπεριφοράς για το

“

Η συζήτηση αυτή διεξάγεται κάτω από την αναγνώριση ότι τα πιεστικά σύγχρονα προβλήματα ή καλύτερα οι πολλαπλές κρίσεις ή απειλές της υγείας, όπως η φτώχεια, η κλιματική αλλαγή, τα χρόνια νοσήματα αλλά και η τελευταία πανδημία από COVID-19 απαιτούν συστηματικές και ολοκληρωμένες προσεγγίσεις και μεθοδολογίες που πρέπει να οικοδομηθούν σε διεπιστημονική βάση

”

κάπνισμα αλλά και στην ανάπτυξη σχετικών μεθοδολογιών, καθώς και στη φροντίδα των μεταναστών. Ακόμη σημαντική επένδυση χρόνου και προσπάθειας της ομάδας υγείας της Πανεπιστημιακής Κλινικής Οικογενειακής και Κοινωνικής Ιατρικής έγινε σε θέματα κλινικής πρακτικής με ιδιαίτερη αναφορά σε μεθοδολογίες όπως αυτής της πολύ σύντομης πρακτικής, στην αποκατάσταση στα χρόνια νοσήματα του αναπνευστικού, στην ανάγνωση του αντιλαμβανόμενου κινδύνου και στην παρέμβαση για την προστασία από τον COVID-19. Δεν θα πρέπει να παραλειφθεί και η διεπιστημονική συνεργασία για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής υγείας που θα βασιζόταν στην εμπλοκή των φορέων και θα εστίαζε στη διασύνδεση δομών και τομέων, την ολοκλήρωση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, τη διασύνδεσή της με τη δημόσια υγεία και την κοινωνική φροντίδα.

Σύμφωνα με τον Karl Popper, το πρόβλημα στη διατύπωση των επιστημονικών προτάσεων εντοπίζεται στην επαγωγή και η επιστήμη δεν αποδεικνύει ότι κάτι είναι αληθές αλλά επιχειρεί να απαλλάξει τις προτάσεις από εσφαλμένες απόψεις.

Συμπερασματικά, όλοι φαίνεται να συμφωνούν ότι η διεπιστημονική και διεπαγγελματική συνεργασία στην υγεία είναι μια αναγκαιότητα στη σημερινή περίοδο των πολλαπλών κρίσεων. Είναι όμως εφαρμόσιμη ή είναι μια ουτοπία μέσα στο σήμερα;

(Εισήγηση στο webinar
του Μουσείου Ιατρικής Κρήτης
Ιανουάριος 2022)

Βλέπε [εδώ](#) σχετική βιβλιογραφία

Θανάσης Δρίτσας,

Καρδιολόγος

Αναπληρωτής Διευθυντής, Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο
Συνθέτης, Διακεκριμένο μέλος της Διεθνούς Επιστημονικής
Ένωσης Μουσικής και Ιατρικής (International Association of
Music and Medicine, IAMM)

Η μουσική ως φάρμακο: η βιολογική προσέγγιση της μουσικής θεραπείας στην Ιατρική

Η αντίληψη ότι η τέχνη μπορεί να θεραπεύει και να επουλώνει πληγές τοποθετείται χιλιάδες χρόνια πίσω (Ice Age). Οι μακρινοί μας πρόγονοι δεν ξεχώριζαν τις φυσικές από τις πνευματικές οντότητες, υπήρχε μια αντίληψη ενοποίησης του ορατού και του αόρατου, του σωματικού και του μη-σωματικού, του φυσικού και του πνευματικού. Αυτή η αντίληψη απεικονίζεται στις παραστάσεις των σπηλαίων Lascaux τουλάχιστον δέκα χιλιάδες χρόνια π.Χ.. Η ενότητα του σωματικού με το πνευματικό και το ψυχικό διαπιστώνεται από τις αρχαιότητες απεικονίσεις της δημιουργίας του ουρανού, της γης και του κάτω κόσμου. Με την ανάπτυξη των γραπτών γλωσσών, και ιδιαίτερα μετά την ανάπτυξη της τυπογραφικής δυνατότητας, η ανθρωπότητα οδηγήθηκε στην ανάπτυξη της επιστημονικής μεθόδου και σταδιακά στην άρση της αντίληψης ενότητας με τη φύση. Η επιστήμη ήταν αποτέλεσμα της ορθολογικής σκέψης και διαχωρίστηκε από την τέχνη που θεωρήθηκε αποτέλεσμα της φαντασίας. Βέβαια στα αρχαία Ασκληπεία διατηρήθηκε η ολιστική αντίληψη για την υγεία. Η παράδοση της τέχνης του Ασκληπιού -όπως ασκήθηκε στα Ασκληπεία- περιλαμβάνει τη χρήση μουσικής, χορού, υδροθεραπείας, ονειροθεραπείας, προληπτικής δίαιτας.

Η αντίληψη για την ολιστική φροντίδα (Νους-Σώμα) στην υγεία από τον αρχαίο κόσμο πέρασε μέχρι τις σκοτεινές μεσαιωνικές εποχές (12ος αιώνας) σε μια περίοδο γυναικών θεραπειών μεταξύ των οποίων περισσότερο γνωστή είναι η Αγία Hildegard von Bingen (1098-1179). Μέχρι και την εποχή εκείνη η φύση, η τέχνη, το σώμα, το πνεύμα και η υγεία συνυπήρξαν σε μια αδιάσπαστη ενότητα. Από τον 12ο μέχρι και τον 16ο αιώνα η Ιερά Εξέταση καταδίωξε φανατικά αυτές τις ολιστικές απόψεις. Το τελειωτικό χτύπημα στην ολιστική αντίληψη έδωσε τον 17ο αιώνα ο Καρτεσιανός διχασμός του σωματικού και του μη-σωματικού στοιχείου (mind-body split). Επί της ουσίας, με βάση τον καρτεσιανό δυισμό, υπεύθυνος για τις υποθέσεις του σώματος (body) καθίσταται ο

γιατρός, για τις υποθέσεις του πνεύματος (spirit) ο ιερέας και αργότερα για τις υποθέσεις του νου (mind) ο ψυχολόγος. Ο καρτεσιανός δυισμός οδήγησε προοδευτικά (18ος αιώνας) στην αντίληψη του σώματος ως μηχανής, παράλληλα με την ανάπτυξη της Νευτώνειας μηχανικής αντίληψης στη Φυσική. Η ορθολογιστική αντίληψη

“

Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η συστηματική εφαρμογή μουσικής παρέμβασης μπορεί να αποτελέσει συμπληρωματική μορφή αγωγής κατά τη νοσηλεία ασθενών, διότι η μουσική, με πολύ χαμηλό κόστος, αναίμακτα και χωρίς παρενέργειες, επιτυγχάνει να μειώσει την καρδιακή συχνότητα, την αρτηριακή πίεση, την ένταση του θωρακικού/στηθαγχικού πόνου και το άγχος του νοσηλευόμενου ασθενή.

”

κυριάρχησε με παρένθεση ορισμένους ρομαντικούς καλλιτέχνες και στοχαστές, που στάθηκαν απέναντι στον γραμμικό ορθολογισμό του Διαφωτισμού με κίνητρο την αναζήτηση μιας περισσότερο βιωμένης, πολύμορφης και λιγότερο προβλέψιμης-μηχανιστικής ανθρώπινης εμπειρίας. Χαρακτηριστικά ο ρομαντικός ποιητής **John Keats** (1795-1821) -φοιτητής ιατρικής μάλιστα- τονίζει αυτήν την αγωνιώδη αναζήτηση της ολότητας στα γραπτά του: «**I am certain of nothing but of the holiness of the Heart's affections, and the truth of the Imagination**».

Η επιστημονική εργασία του Claude Bernard προβάλλει την έννοια του εσωτερικού περιβάλλοντος στους βιολογικούς οργανισμούς (milieu interieur) και συνδέεται στη συνέχεια με τις εργασίες των Walter Cannon και Hans Selye (1920) που συνδέουν τη σωματική με την ψυχική υγεία. Αρκετά αργότερα (1975) ο Robert Ader εισάγει τον όρο ψυχο-νευρο-ανοσοβιολογία (psycho-neuroimmunology) η οποία και αποτελεί την θεμελιώδη σύνδεση των έξι συστατικών της ολιστικής αντίληψης για την υγεία: σωματική, ψυχική, συναισθηματική, κοινωνική, πνευματική, περιβαλλοντική (physical, mental, emotional, social, spiritual, environmental). Παράλληλα έρχεται η χρήση της λέξης «τέχνη» για να δηλώσει αφενός έργα υψηλής αισθητικής ομορφιάς και αφετέρου την έννοια κατασκευών που απαιτούν δεξιότητες. Έκτοτε η τέχνη έχει αποδείξει τη δυνατότητά της να συνεισφέρει ξεχωριστά σε κάθε ένα από τα έξι αυτά συστατικά που συνδέονται με την ολιστική αντίληψη για την υγεία (Selye, 1946. Ader, 1975).

Σημαντικές μελέτες έχουν δείξει την ευεργετική επίδραση της μουσικής ακρόασης (music medicine) σε επίπεδο στεφανιαίας μονάδας μετά από επέμβαση επαναιμάτωσης. Κατάλληλα επιλεγμένη μουσική, μέσω της χαλάρωσης που προκαλεί, μπορεί να μειώνει τον αναπνευστικό ρυθμό, την καρδιακή συχνότητα και την αρτηριακή πίεση. Έχει αποδειχθεί ότι η μείωση της καρδιακής συχνότητας και της αρτηριακής πίεσης σχετίζεται με ελάττωση

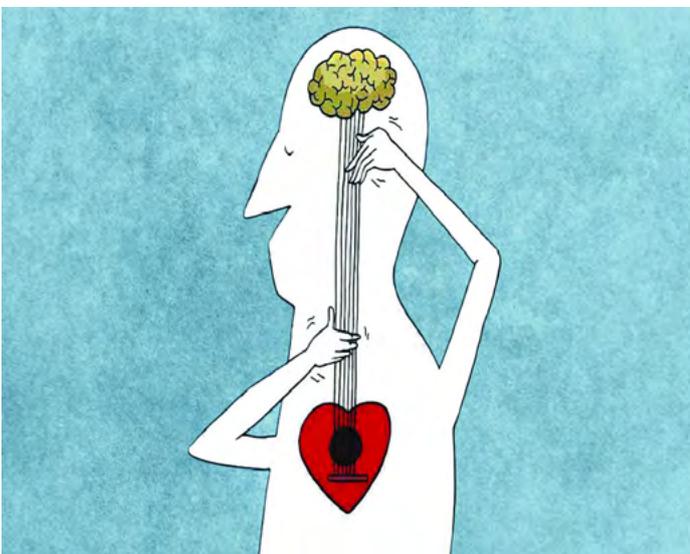
των επιπέδων νευρο-ορμονών που σχετίζονται με το stress όπως νορ-επινεφρίνη, κορτιζόλη και ACTH, αλλά επιπλέον φαίνεται ότι η χαλάρωση μέσω μουσικής μπορεί να επιδρά ακόμη και στα επίπεδα της αυξητικής ορμόνης (GH) και της β-ενδορφίνης στο αίμα. Στις μελέτες αυτές οι ασθενείς εκτέθηκαν σε μουσική ακρόαση μέσω φορητών CD-players/tape recorders που είχαν συνδεθεί με ακουστικά. Η ακρόαση μουσικής σε επίπεδο στεφανιαίας μονάδας ελαττώνει σημαντικά τον βαθμό του άγχους/ stress όπως μετρείται υποκειμενικά μέσω απαντήσεων των ασθενών σε ψυχομετρικά ερωτηματολόγια (state anxiety scores). Υπάρχουν πρόσφατα επιστημονικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η χρήση μουσικής μειώνει τον χρόνο παραμονής ασθενών στην καρδιοχειρουργική Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ) μετά από επέμβαση αορτοστεφανιαίας παράκαμψης (CABG) και επίσης ότι η μουσική ακρόαση ελαττώνει το κόστος νοσηλείας στη ΜΕΘ.

Στον Καρδιολογικό Τομέα του Ωνασειού Καρδιοχειρουργικού Κέντρου (ΩΚΚ) έχει ξεκινήσει από το 1997 μια συστηματική μελέτη των επιδράσεων της μουσικής ακρόασης μέσω κεντρικής εγκατάστασης CD-player με δυνατότητα αναμετάδοσης μουσικής μέσω ακουστικών σε διαφορετικές ομάδες ασθενών. Η μελέτη έδειξε ότι η κατάλληλα επιλεγμένη μουσική (relaxation & soothing music), σε χώρους όπως η στεφανιαία και καρδιοχειρουργική ΜΕΘ, το αιμοδυναμικό και ηλεκτροφυσιολογικό εργαστήριο, μειώνει σημαντικά την αίσθηση του stress κατά τη διάρκεια της νοσηλείας ή των παρεμβάσεων.

Σε μεταγενέστερη μελέτη στο ΩΚΚ βρέθηκε ότι η έκθεση ασθενών σε χαλαρωτική μουσική μπορεί να μειώνει την καρδιακή συχνότητα έναρξης της δοκιμασίας κόπωσης, να βελτιώνει την ανοχή στην άσκηση και να οδηγεί σε ταχύτερους ρυθμούς αποκατάστασης της καρδιακής συχνότητας και της αρτηριακής πίεσης κατά τη φάση ανάνηψης. Επίσης, η ακρόαση μουσικής κατά την άσκηση μειώνει σημαντικά το αίσθημα του stress και αυξάνει τον βαθμό θετικής σκέψης, γεγονός το οποίο βελτιώνει την ικανότητα για άσκηση. Σε άλλη μελέτη του ίδιου Κέντρου αποδείχθηκε ότι η ακρόαση χαλαρωτικής μουσικής κατά την διάρκεια της δοκιμασίας ανάκλισης (tilt test-ing) σε ασθενείς με ιστορικό συγκοπτικών επεισοδίων, που αποδίδονται σε νευρο-καρδιογενή συγκοπή, μπορεί να αναστείλει την εκδήλωση συγκοπτικού επεισοδίου. Ακόμη, η εφαρμογή μουσικής ακρόασης κατά την πρώιμη

“
Φαίνεται ότι η ζωντανή μουσική παρέμβαση θα αποβεί σημαντικό κλινικό εργαλείο στο μέλλον, και ήδη σε αρκετά νοσοκομεία της Ευρώπης και των ΗΠΑ ειδικοί μουσικοί-θεραπευτές παρέχουν υπηρεσίες με τη μορφή ευέλικτων μουσικών σχημάτων (βλ. ντουέτο άρπα και φλάουτο)

”

*Ο Ορφείας μαγεύει με τη μουσική του ζώα, πουλιά και ερπετά.
Ψηφιδωτό, 4ος αι. μ.Χ. (Μουσείο Σαχμπά, Συρία)*

μετεγχειρητική περίοδο (2-12 ώρες) μετά από επέμβαση στεφανιαίας παράκαμψης (CABG) ελαττώνει σημαντικά τον πόνο και τη χρήση οπιοειδών αναλγητικών.

Τα ευρήματα αυτά είναι ανάλογα των αποτελεσμάτων μιας πρόσφατης και ιδιαίτερα αξιόλογης μετα-ανάλυσης, η οποία έδειξε ότι οι μουσικές παρεμβάσεις ασκούν κλινικά σημαντική επίδραση στη μείωση της έντασης του πόνου, στο αρνητικό συναίσθημα που προκαλεί ο πόνος, στον περιορισμό των φυσιολογικών αντιδράσεων (αύξηση της συστολικής-διαστολικής αρτηριακής πίεσης, αύξηση της καρδιακής συχνότητας) που προκαλεί το αίσθημα του πόνου και στην μείωση της ανάγκης αναλγητικών (Lee, 016). Επιπροσθέτως, μια άλλη εκτεταμένη συστηματική μετα-ανάλυση έδειξε ελάττωση του βιωμένου άγχους σε στεφανιαίους ασθενείς, η οποία σχετίζεται με σημαντική ελάττωση της αρτηριακής συστολικής πίεσης, της αναπνευστικής και καρδιακής συχνότητας, του βαθμού στήθαγχικού πόνου αλλά και με βελτίωση της ποιότητας του ύπνου των ασθενών που αναλύθηκαν.

Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η συστηματική εφαρμογή μουσικής παρέμβασης μπορεί να αποτελέσει συμπληρωματική μορφή αγωγής κατά τη νοσηλεία ασθενών, διότι η μουσική, με πολύ χαμηλό κόστος, αναίμακτα και χωρίς παρενέργειες, επιτυγχάνει να μειώσει την καρδιακή συχνότητα, την αρτηριακή πίεση, την ένταση του θωρακικού/στήθαγχικού πόνου και το άγχος

του νοσηλευόμενου ασθενή. Επιπλέον καλά σχεδιασμένες μελέτες θα πρέπει μελλοντικά να συγκρίνουν τις διαφορές μεταξύ της παθητικής ακρόασης προ-επιλεγμένης μουσικής (music medicine) και της βιοματικής μουσικής θεραπείας (music therapy) η οποία απαιτεί την παρουσία εκπαιδευμένων θεραπευτών. Φαίνεται ότι η ζωντανή μουσική παρέμβαση θα αποβεί σημαντικό κλινικό εργαλείο στο μέλλον, και ήδη σε αρκετά νοσοκομεία της Ευρώπης και των ΗΠΑ ειδικοί μουσικοί-θεραπευτές παρέχουν υπηρεσίες με τη μορφή ευέλικτων μουσικών σχημάτων (βλ. ντουέτο άρπα και φλάουτο). Πρόσφατες συστηματικές αναλύσεις κλινικών μελετών δείχνουν μια σημαντική επίδραση της μουσικής παρέμβασης στην ποιότητα ζωής και τη βελτίωση φυσικών και ψυχολογικών παραμέτρων σε σοβαρά ασθενείς.

(Εισήγηση στο webinar του Μουσείου Ιατρικής Κρήτης-
Ιανουάριος 2022)

Βλέπε [εδώ](#) σχετική βιβλιογραφία.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Δημόσια Τράπεζα Ομφαλικών Βλαστοκυττάρων (ΔηΤΟΒ) Κρήτης

Μια Τράπεζα «Υγρού Βιολογικού Αποθέματος» στην Κρήτη

Ελένη Παπαδάκη

Καθηγήτρια
 Ιατρική Σχολή ΠΚ
 Διευθύντρια της Αιματολογικής Κλινικής
 ΠΑ.Γ.Ν.Η.

Αριστέα Μπάτσαλη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
 Εργαστήριο Μελέτης Αιμοποίησης
 Ιατρική Σχολή ΠΚ

Ως ομφαλοπλακουντιακό αίμα (ΟπΑ) ορίζεται το αίμα που παραμένει στον πλακούντα και τον ομφάλιο λώρο μετά από τον τοκετό. Με βάση τις αρχικές παρατηρήσεις ότι το ΟπΑ περιέχει αρχέγονα αιμοποιητικά κύτταρα ικανά να αναπαράγουν την αιμοποίηση *in vitro* και να κρυσταλλοποιηθούν, άρχισε η χρήση αυτών των κυττάρων σε κλινικές εφαρμογές. Έτσι, το ΟπΑ αποτελεί σήμερα μια εναλλακτική (του μυελού των οστών) πηγή αρχέγονων αιμοποιητικών κυττάρων για μεταμόσχευση ασθενών με αιματολογικά και μεταβολικά νοσήματα και ανοσοανεπάρκειες.

Το 1988 πραγματοποιήθηκε η πρώτη αλλογενής μεταμόσχευση ΟπΑ από την Elianne Gluckman στο Παρίσι, σε έναν ασθενή με αναιμία Fanconi. Ακολούθησε η ίδρυση της πρώτης Δημόσιας Τράπεζας ΟπΑ στο Κέντρο Αιμοδοσίας της Νέας Υόρκης από τον Pablo Rubinstein και έκτοτε οι μεταμοσχεύσεις με ΟπΑ χρησιμοποιούνται ευρέως για τους αιματολογικούς ασθενείς. Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκαν Δημόσιες Τράπεζες ΟπΑ (Τράπεζες δημόσιου, μη κερδοσκοπικού, χαρακτήρα) σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο. Σήμερα, υπάρχουν παγκοσμίως περίπου 55 Δημόσιες Τράπεζες ΟπΑ σε 36 χώρες, όπου φυλάσσονται περισσότερες από 800.000 μονάδες ΟπΑ και πραγματοποιούνται ανά έτος κατά μέσο όρο 3.000 μεταμοσχεύσεις για κακοήθη και μη-κακοήθη αιματολογικά και γενετικά νοσήματα.

Η ίδρυση πολλών Τραπεζών ΟπΑ, οδήγησε το 1998 στη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου NETCORD για τη διασφάλιση της ποιότητας των διαδικασιών φύλαξης μονάδων ΟπΑ (<https://www.netcord.org>). Αναπτύχθηκαν και καθιερώθηκαν διαδικασίες και πρότυπα ποιότητας για την ασφαλή λήψη, επεξεργασία, φύλαξη, διακίνηση και κλινική χρήση μονάδων ΟπΑ ενώ παράλληλα

ανταλλάσσεται η πληροφορία για τις διαθέσιμες αποθηκευμένες μονάδες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η δράση του NETCORD ενισχύθηκε το 2000 με την ίδρυση του NETCORD-FACT, Οργανισμού για την περαιτέρω ανάπτυξη και καθιέρωση Διεθνών Προτύπων για τη Διαπίστευση συλλογής, επεξεργασίας, ελέγχου, αποθήκευσης, επιλογής και χρήσης μονάδων ΟπΑ (<http://www.factwebsite.org>).

Η διάθεση των μονάδων ΟπΑ για κλινικές εφαρμογές αποτελεί μια διαδικασία με πολλά στάδια που περιλαμβάνουν: τη συλλογή της μονάδας κατά τον τοκετό, τον έλεγχο και την επεξεργασία της, την αποθήκευσή της με κρυσταλλοποίηση, την αναζήτηση συμβατής μονάδας μέσω παγκόσμιων μητρώων/βάσεων δεδομένων, τον επανέλεγχο ως προς τα αντιγόνα ιστοσυμβατότητας και τα κριτήρια ποιότητας και την αποδέσμευσή της προς το Μεταμοσχευτικό Κέντρο. Η όλη διαδικασία ακολουθεί τους κανόνες ποιότητας που καθορίζονται από το NETCORD/FACT και τις κρατικές νομοθεσίες. Η συμμετοχή του μη κερδοσκοπικού διεθνούς οργανισμού Δοτών αιμοποιητικών κυττάρων (World Marrow Donor Association, WMDA) που συνδέεται με τους εκάστοτε Εθνικούς Οργανισμούς Μεταμοσχεύσεων και τα δίκτυα Δημόσιων Τραπεζών ΟπΑ, είναι καθοριστική για την επιτυχή έκβαση της αναζήτησης συμβατών μονάδων ΟπΑ.

Η δημιουργία των Δημόσιων Τραπεζών ΟπΑ έχει συμβάλει σημαντικά στο πεδίο των μεταμοσχεύσεων για τους αιματολογικούς ασθενείς που δεν έχουν συμβατό Δότη μυελού στην οικογένεια. Στην περίπτωση αυτή γίνεται

“

η ΔηΤΟΒ-Κρήτης έχει ως κύρια αποστολή της τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, τη συντήρηση και τη διάθεση των Μονάδων ΟΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο για αιματολογικούς ασθενείς ανά τον κόσμο

”

αναζήτηση συμβατού Δότη μυελού ή συμβατής μονάδας ΟΠΑ από Δημόσια Τράπεζα, μέσω της Παγκόσμιας Δεξαμενής WMDA. Οι αποθηκευμένες μονάδες ΟΠΑ έχουν το πλεονέκτημα ότι είναι έτοιμα μοσχεύματα για χρήση εφόσον είναι συμβατά με τον ασθενή. Έτσι, δεν χάνεται πολύτιμος, και συχνά καθοριστικός για τη ζωή του ασθενούς, χρόνος για την ανεύρεση και κινητοποίηση συμβατού Δότη μυελού. Επίσης, με δεδομένο ότι τα κύτταρα του ανοσολογικού συστήματος που υπάρχουν στο ΟΠΑ είναι ανώριμα, δεν προκαλούνται έντονες ανοσιακές αντιδράσεις μετά τη μεταμόσχευση (νόσος μοσχεύματος κατά ξενιστή). Για το λόγο αυτό, η συμβατότητα δότη-λήπτη που απαιτείται για τη μεταμόσχευση με ΟΠΑ μπορεί να είναι και μικρότερη σε σχέση με τις μεταμοσχεύσεις μυελού. Συνοψίζοντας, η **συλλογή του ΟΠΑ** που αποτελεί ένα «**βιολογικό απόβλητο**», μπορεί να έχει καθοριστική σημασία για τη ζωή ενός αιματολογικού ασθενούς. Και βέβαια, η συλλογή του ΟΠΑ είναι **ακίνδυνη** για τη μητέρα και το νεογνό.

Στην Ελλάδα λειτουργούν τρεις δημόσιες Τράπεζες ΟΠΑ. Το 2003 ιδρύθηκε η Ελληνική Τράπεζα ΟΠΑ (Ελ.Τ.Οπ.Α) στο Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών (ΙΙΒΕΑΑ), το 2009 η Δημόσια Τράπεζα ΟΠΑ στο Νοσοκομείο Παπανικολάου Θεσσαλονίκης και το 2016 η ΔηΤΟΒ Κρήτης. Η ΔηΤΟΒ-Κρήτης ανήκει διοικητικά στην Αιματολογική Κλινική του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου, λειτουργεί με άδεια από το Υπουργείο Υγείας και εδράζεται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η ΔηΤΟΒ-Κρήτης δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από ανταγωνιστικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Transpot-FP7-2011-REGPOT-1) και της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (UMBISTEM,2311ΣΥΝ-10-668). Αρχικά λειτούργησε ως Κέντρο Ενημέρωσης και Συλλογής ΟΠΑ σε συνεργασία με την Ελ.Τ.Οπ.Α του ΙΙΒΕΑΑ (Κ.Ε.Σ.ΟΠ.Α.) και ως Τράπεζα λειτούργησε το 2016 μετά από έγκριση της 7ης-Υγειονομικής Περιφέρειας Κρήτης. Η λειτουργία της ΔηΤΟΒ Κρήτης (<https://www.cordbloodbankcrete.gr/>) βασίζεται στις προδιαγραφές που επιβάλλονται από την

Ελληνική Νομοθεσία και τους Διεθνείς Οργανισμούς NETCORD/FACT για τη συλλογή, έλεγχο, επεξεργασία, συντήρηση και διάθεση των Μονάδων ΟΠΑ. Στα πέντε έτη λειτουργίας της ΔηΤΟΒ-Κρήτης έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από 3000 δωρεές ΟΠΑ από οικογένειες της Κρήτης.

Το HLA προφίλ των Κρητικών παρουσιάζει σημαντική ποικιλομορφία που δεν εκπροσωπείται επαρκώς στο Ευρωπαϊκό Μητρώο Δοτών.

Γεωγραφική κατανομή (%) κοινών απλοτύπων HLA μεταξύ της Κρήτης και 12 πληθυσμών του DKMS. Σύγκριση 1248 κρητικών HLA απλοτύπων με αντίστοιχους κοινούς απλοτύπους από κάθε πληθυσμό DKMS και απεικόνιση σύμφωνα με τη γενετική απόστασή τους. *Η γενετική απόσταση των HLA από το χαμηλότερο (πιο ανοιχτό πορτοκαλί) στο υψηλότερο (πιο σκούρο πορτοκαλί).

Στόχος της ΔηΤΟΒ-Κρήτης, όπως και κάθε Δημόσιας Τράπεζας είναι να ενισχύσει την Παγκόσμια Δεξαμενή Δοτών Μυελού Οστών με μονάδες ΟΠΑ. Για την προώθηση αυτού του έργου, η ΔηΤΟΒ-Κρήτης οργανώνει **ποικίλες δράσεις με στόχο την ενημέρωση του γενικού πληθυσμού για την αξία της δωρεάς και τη χρησιμότητα του ΟΠΑ στις μεταμοσχεύσεις, αλλά και την εκπαίδευση των υγειονομικών**. Έτσι, η ΔηΤΟΒ-Κρήτης πραγματοποιεί ενημερώσεις για το ΟΠΑ και τη χρησιμότητά του στο πλαίσιο της καθημερινής λειτουργίας της Τράπεζας αλλά και σε ειδικές εκδηλώσεις με αποκορύφωση την Εβδομάδα Ενημέρωσης για τα Βλαστοκύτταρα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ομφαλικού Αίματος (15 Νοεμβρίου) σε συνεργασία με Εθελοντικούς Συλλόγους, τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου, το Δήμο Ηρακλείου, την Περιφέρεια Κρήτης, την 7η Υγειονομική Περιφέρεια Κρήτης και τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων

η ΔηΤΟΒ-Κρήτης στοχεύει στον εμπλουτισμό της με μονάδες ΟπΑ σπανιότερης γενετικής ταυτότητας από τον πληθυσμό της Κρήτης, ώστε να ανευρίσκουν μοσχεύματα ασθενείς με σπανιότερα HLA

αλληλομόρφων και απλοτύπων.

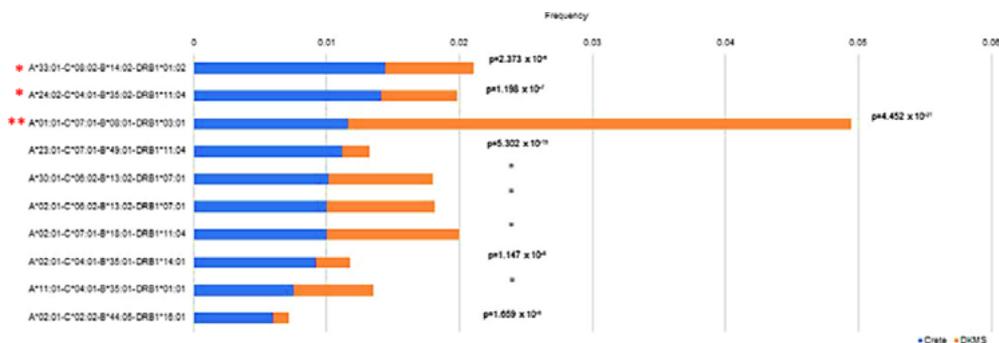
Τα δεδομένα αυτά αποδεικνύουν ότι το ανοσογενετικό προφίλ των Κρητικών παρουσιάζει σημαντική ποικιλομορφία και δεν εκπροσωπείται επαρκώς στο Ευρωπαϊκό Μητρώο Δοτών. Έτσι ο στόχος της ΔηΤΟΒ Κρήτης είναι να αυξήσει τα αποθέματα σε μοσχεύματα ΟπΑ με έμφαση σε περιοχές με σπανιότερα αντιγόνα ιστοσυμβατότητας. Οι Ερευνητές της ΔηΤΟΒ-Κρήτης σε συνεργασία με Ερευνητές του Ινστιτούτου Πληροφορικής του ΙΤΕ και τη συμμετοχή του ΕΟΜ θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του ΕΛΙΔΕΚ για την επέκταση της μελέτης σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να συγκριθούν τα αντιγόνα ιστοσυμβατότητας αντιπροσωπευτικού δείγματος του Ελληνικού πληθυσμού με τους Δότες του DKMS. Η μελέτη θα συμβάλλει σημαντικά στην optimum λειτουργία των Δημόσιων Τραπεζών ΟπΑ της χώρας μας και θα προάγει το πεδίο των μεταμοσχεύσεων αρχέγονων αιμοποιητικών κυττάρων.

Καταληκτικά, η ΔηΤΟΒ-Κρήτης λειτουργεί με βάση τις προδιαγραφές ποιότητας που καθορίζονται από την Ελληνική Νομοθεσία και τους Διεθνείς Οργανισμούς Διαπίστευσης NETCORD/FACT και έχει ως κύρια αποστολή της τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, τη συντήρηση και τη διάθεση των Μονάδων ΟπΑ σε παγκόσμιο επίπεδο για αιματολογικούς ασθενείς ανά τον κόσμο. Παράλληλα, στοχεύει στον εμπλουτισμό της με μονάδες ΟπΑ σπανιότερης γενετικής ταυτότητας από τον πληθυσμό της Κρήτης ώστε να ανευρίσκουν μοσχεύματα ασθενείς με σπανιότερα HLA. Τέλος, μέσα στο Ακαδημαϊκό περιβάλλον του Πανεπιστημίου Κρήτης, η ΔηΤΟΒ Κρήτης συμβάλλει στο εκπαιδευτικό, ερευνητικό και κοινωνικό έργο του Πανεπιστημίου μας.

(ΕΟΜ). Η ΔηΤΟΒ-Κρήτης πέραν του κλινικού, κοινωνικού και διδακτικού της Έργου έχει σημαντικό ερευνητικό έργο.

Με δεδομένο ότι οι Δημόσιες Τράπεζες ΟπΑ έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας αποθέματος μοσχευμάτων σε χώρες με μεγάλη γενετική ποικιλομορφία, η ΔηΤΟΒ-Κρήτης πρόσφατα μελέτησε τα αντιγόνα ιστοσυμβατότητας του πληθυσμού της Κρήτης με σκοπό τον εμπλουτισμό του εθνικού αλλά και του διεθνούς Μητρώου Δοτών με μονάδες σπάνιων απλοτύπων.

Στη μελέτη πραγματοποιήθηκε η χαρτογράφηση των αντιγόνων ιστοσυμβατότητας (human leukocyte antigens, HLA) σε επίπεδο αλληλομόρφων και απλοτύπων σε 2.000 κατοίκους της Κρήτης με κρητική καταγωγή δύο γενεών, με τη μέθοδο αλληλούχισης DNA Νέας Γενιάς (Next Generation Sequencing /NGS). Βρέθηκαν 8 νέα αντιγόνα ιστοσυμβατότητας στον πληθυσμό της Κρήτης που περιγράφηκαν πρώτη φορά παγκοσμίως. Περαιτέρω σύγκριση των αντιγόνων ιστοσυμβατότητας του πληθυσμού της Κρήτης με 12 πληθυσμούς (20.032 άτομα) από το Ευρωπαϊκό Μητρώο Δοτών DKMS ανέδειξε πολύ σημαντικές διαφορές σε επίπεδο συχνότητας

Οι δύο πιο συχνόι απλότυποι (*) των Κρητικών ανήκουν στους 10 πιο κοινούς απλοτύπους των Μεσογειακών χωρών (εκτίμηση μέγιστης πιθανότητας συχνότητας απλοτύπου τεσσάρων θέσεων). Ο πιο κοινός ευρωπαϊκός απλότυπος (**) υποδεικνύει τη γενετική συσχέτιση της Κρήτης με το Ευρωπαϊκό Μητρώο Δοτών, και σχετίζεται με το γεωγραφικό πλάτος, με φθίνουσα συχνότητα από βορρά προς νότο.

επιφυλλίδες

Μανούσος Μανουσσάκης

Σκηνοθέτης, παραγωγός
και συγγραφέας

Θέατρο - Κινηματογράφος - Τηλεόραση

Ο τίτλος, όπως βλέπετε, είναι: Θέατρο - Κινηματογράφος - τηλεόραση. Ένα τεράστιο θέμα με πολλές προεκτάσεις για το οποίο θα μπορούσαμε να μιλάμε μέρες ολόκληρες και πάλι να μην το καλύψουμε ολοκληρωτικά. Μην τρομάζετε, θα αγγίξω μόνο λίγες πτυχές που, υποθέτω, δίνουν τροφή για σκέψη.

Ας κάνουμε ένα γρήγορο ταξίδι στον χρόνο, στο παρελθόν, πριν... περίπου... σαρανταπέντε χιλιάδες πεντακόσια χρόνια στην Ινδονησία. Πολύ πριν και πολύ μακριά....

Κάποιος ζωγραφίζει σε μια σπηλιά ένα αγριογούρουνο και έναν κυνηγό να το διαπερνά με το ακόντιό του. Ο δημιουργός του έργου έχει ζήσει την «εικόνα» πολλές φορές στην πραγματική ζωή κυνηγώντας την τροφή του. Όπως επίσης έχει ζήσει και τον θάνατο του συντρόφου του, κι αυτού κυνηγού, από τους χαυλιόδοντες του θηράματος. Ο ζωγράφος είναι σίγουρος ότι το ζωγραφικό του έργο θα λειτουργήσει μαγικά, θα φέρει την επιτυχία στο επόμενο κυνήγι για το οποίο ετοιμάζεται να πάει με τους συντρόφους του και θα τους προστατεύσει από το άγριο ζώο.

Αυτή η μαγική σχέση του έργου με προσδοκώμενο αποτέλεσμα εξελίσσεται.

Μια ομάδα ανθρώπων ξεκινά για κυνήγι. Πριν ξεκινήσουν όμως έχουν λάβει τα μέτρα τους για να εξασφαλίσουν την επιτυχία του εγχειρήματός τους και την ασφάλειά τους. Κάποιος υποδύεται το θήραμα και κάποιοι τους κυνηγούς. Τα κρόταλα – πέτρες και κέρατα - δίνουν τον ρυθμό. Η μικρή κοινωνική ομάδα παρακολουθεί τη χορευτική αναπαράσταση του κυνηγιού που από το αποτέλεσμά του εξαρτάται η επιβίωσή της.

Πριν από τη μάχη επαναλαμβάνεται πάλι ο μαγικός χορός που θα φέρει τη νίκη.

Σε περίοδο παρατεταμένης ανομβρίας εκτελείται ο χορός που θα φέρει τη βροχή. Όπως περίπου συμβαίνει και στις σύγχρονες λιτανεύσεις αγίων εικόνων για τον ίδιο σκοπό.

Πάντα η κοινωνική ομάδα παρακολουθεί τις τελετές. Οι χορευτές εκστασιάζονται – το ίδιο και οι θεατές – ο εκστασιασμός και η μέθεξη με όλες τις πνευματικές μας δυνάμεις είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία του σκοπού.

Κάποια στιγμή αυτοί οι «αναπαραστάτες» του κυνηγιού, του πολέμου κ.λπ. θα αρθρώσουν λέξεις και σε όλες αυτές τις τελετές η μουσική θα παίζει κυριαρχικό ρόλο. Μουσική με όργανα που έχουν εφεύρει οι ίδιοι και μουσική που παράγεται από τις φωνητικές τους χορδές.

Το κυρίαρχο όμως προαπαιτούμενο για την επιτυχία του σκοπού είναι η έκσταση. Η μαγική μέθεξη σε έναν κόσμο ιδεατό όπου το κυνήγι είναι επιτυχημένο, οι βροχές καλές, οι πόλεμοι νικηφόροι.

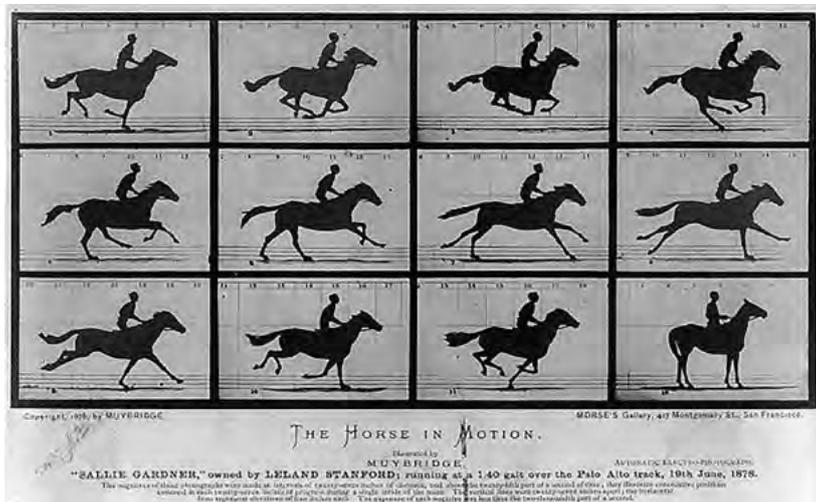
Στη μέθεξη όμως δεν παρσύρονται μόνο οι «ηθοποιοί» αλλά είναι απαραίτητο να συμμετέχουν και οι θεατές, τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνικής ομάδας που εξαρτώνται από τους θηρευτές, τους πολεμιστές, τους ιερείς-μάγους.

Μέσα από το «έργο» ξεχνάμε τον πραγματικό κόσμο – τα πραγματικά προβλήματα και τις πρακτικές λύσεις που μπορούν να φέρουν αποτέλεσμα. Αποκτούμε μια μαγική δύναμη που προνοεί για τα προβλήματά μας και τα λύνει.

Το θέατρο έχει γεννηθεί.

Για να μη μακρηγορούμε, κάνοντας ένα άλμα στο σήμερα διερωτώμαι πόσο μακριά είναι αυτή η λειτουργία του μαγικού χορού από την λειτουργία του σύγχρονου θεάτρου;

Τώρα θα επιστρέψουμε πάλι στο παρελθόν, πολύ πιο πρόσφατο όμως. Το 1878 καταγράφεται η πρώτη κινούμενη εικόνα: ένα άλογο τρέχει! Υπέροχο – μαγικό.

Γυρισμένο το 1878, το "The Galloping Horse" είναι η πρώτη ταινία που γυρίστηκε ποτέ

Λίγο μετά, το 1895, πραγματοποιείται η πρώτη δημόσια προβολή κινούμενης εικόνας. Ένα τρέινο «ορμάει» από την οθόνη προς την αίθουσα. Οι θεατές πανικόβλητοι τρέχουν να σωθούν! Το τρέινο ποτέ δεν ξεπέρασε τα όρια της επίπεδης οθόνης. Υπέροχο – μαγικό.

Η άφιξη του τρένου, η πρώτη προβολή κινούμενης εικόνας το 1895

Οι ταινίες εξελίσσονται, αποκτούν υπόθεση, από τον βωβό κινηματογράφο προχωράμε στον ομιλούντα, άλλο ένα τεχνολογικό θαύμα. Στο χρώμα, στην τρισδιάστατη εικόνα, και όλα αυτά μας μεταφέρουν σε ένα άλλο κόσμο όπως και ο μαγικός χορός των πρωτόγονων προγόνων μας.

Η πρώτη έγχρωμη κινηματογραφική ταινία προβάλλεται το 1906 και η πρώτη Ελληνική έγχρωμη ταινία με επεξεργασία εξ ολοκλήρου στην

Ελλάδα το 1969. Οι κινηματογράφοι γίνονται πολλοί. Κάθε καφενείο, κάθε αλάνα - και τότε υπήρχαν πολλές - και ένας κινηματογράφος. Ποιοι από εσάς θυμούνται, ή ποιοι έχουν ακούσει για τα παιδιά που σκαρφάλωναν στις στέγες των σπιτιών και στα δέντρα για να βλέπουν τζάμπα κινηματογράφο το καλοκαίρι; Εγώ το έχω κάνει.

Ξεχνάμε τον πραγματικό κόσμο, ξεχνάμε τα προβλήματα μας, συμμετέχουμε στο φανταστικό, γελάμε, κλαίμε, υπάρχουμε σε έναν φανταστικό κόσμο.

Και τα θαύματα συνεχίζονται, και γίνονται όλο και πιο περίπλοκα.

1925 - Η πρώτη δημόσια επίδειξη τηλεόρασης!

Τηλεόραση - Ένα μέσο, που θα κατακτήσει κάθε σπίτι – κάθε οικογένεια, απόλυτα – καταλυτικά. 23 Φεβρουαρίου του 1966 στην Ελλάδα ξεκινάει να εκπέμπεται τακτικό πρόγραμμα από την ΕΙΡ. (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας) για όσους μπορούν να αντέξουν το κόστος της συσκευής. Τα καφενεία που έχουν τηλεόραση κάνουν χρυσές δουλειές.

Μια μικρή παρένθεση. Πρώτη φορά είδα τηλεόραση με τον εξής τρόπο: σε ένα μεγάλο αναψυκτήριο στην πλατεία της Γλυφάδας ο ιδιοφυής καταστηματάρχης είχε τοποθετήσει συσκευή τηλεόρασης που δούλευε με τάλιρα. Έβαζες ένα τάλιρο – έπαιζε πέντε λεπτά – μετά σηκωνόταν άλλη παρέα – έβαζε τάλιρο – άλλα πέντε λεπτά. Σαν το τζουκ – μπόξ, για όσους το θυμούνται.

Τι ανάλογο συμβαίνει στην τηλεόραση και τι διαφορετικό από τα μέχρι τώρα θεάματα; Ο άλλος αυτός κόσμος στον οποίο μεταφερόμαστε δεν είναι πάντα φανταστικός, δεν είναι μόνο προϊόν μυθοπλασίας. Είναι και πραγματικός, αλλά αλλού, και το αλλού είναι οπουδήποτε έξω από το κουκούλι του σπιτιού μας. Εξίσου φανταστικός. Γελάμε, κλαίμε, οργιζόμαστε, χαιρόμαστε με τον φανταστικό και πραγματικό, μακρινό όμως, κόσμο. Και αυτός φαντάζει σαν προϊόν «μυθοπλασίας».

Το πρώτο αυτοκίνητο (η περιβόητη μαρμάρω) εξωτερικών μεταδόσεων του ΕΙΡ

Και στα τρία είδη – Θέατρο – Κινηματογράφος – Τηλεόραση – αυτό που απαιτείται είναι η συμμετοχή μας, η μέθεξη του θεατή, και αυτό προσπαθούν και τα τρία μέσα να επιτύχουν, να μας εμπλέξουν σε μια εικονική πραγματικότητα που θα θεωρήσουμε αληθινή, πραγματικότερη της πραγματικής, που βρίσκεται έξω από τον κύκλο του χορού, έξω από τις πύλες του θεάτρου και του κινηματογράφου, έξω από την πόρτα του σπιτιού μας.

Το επόμενο βήμα σε αυτή τη διαδρομή είναι η ηλεκτρονική εικόνα και η καταλυτική εισβολή της παντού, μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που μας βομβαρδίζουν συνέχεια με ένα κόσμο φανταστικό μα και πραγματικό. Κι αυτός ο κόσμος τώρα μπορεί να είναι και μέσα μας, μέσα στην τσέπη μας, μέσα στην ψυχή μας, μέσα από ένα κινητό, καθώς πια οι ίδιοι υποδυόμαστε κοινωνικούς ρόλους που προβάλλουμε σαν πραγματικούς εαυτούς.

Η μέθεξη στην εικονική πραγματικότητα δεν περιορίζεται πια κατά τη διάρκεια του θεάματος αλλά κάποιες φορές επεκτείνεται σε όλο το εικοσιτετράωρο.

Η μέθεξη είναι το κοινό στοιχείο στα θεάματα.

Όμως το μέσο που μπορεί να συνδέσει και να χρησιμοποιήσει τις τεχνολογίες όλων των υπολοίπων και ακόμα περισσότερες είναι το θέατρο. Και το κάνει! Κινηματογράφος – τηλεόραση – διαδίκτυο – κοινωνικά μέσα - όλα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να μας βοηθήσουν να εκφράσουμε την ιδέα μας σε μια σύγχρονη θεατρική παράσταση μαζί με τη ζωγραφική, τον χορό, τον λόγο και βέβαια τη μουσική. Αυτό δίνει στο θέατρο μια ιδιαιτερότητα, όχι όμως και πρωτοκαθεδρία, σε σχέση με τα υπόλοιπα μέσα οπτικής έκφρασης. Μια σύγχρονη παράσταση μπορεί να εμπλέκει όλες τις τεχνολογίες,

ακόμη και αυτές που βρίσκονται σε εξελικτικό πειραματικό στάδιο όπως τα ολογράμματα.

Αυτό όμως που απειλεί το θέαμα, το κοινοπρακτικό θέαμα – με τον συγχρωτισμό δηλαδή των θεατών σε ένα κοινό χώρο, είναι ο απομονωτισμός στον οποίο οδηγείται η σύγχρονη κοινωνία. Τώρα πια μπορούμε να βλέπουμε το θεατρικό έργο, το κινηματογραφικό έργο, μέσα από τον υπολογιστή, το τάμπλετ ή το κινητό. Με αυτό τον τρόπο θέασης η μέθεξη και η έκσταση – η πεμπτουσία της τέχνης - είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί.

Το θέαμα δεν θα εκλείψει, είναι ζωτική ανάγκη του ανθρώπου χιλιάδες χρόνια τώρα. Είναι άρρηκτα δεμένο με την ανθρώπινη φύση. Αυτό που κινδυνεύει να εκλείψει είναι η κοινωνική συνοχή που ενισχύεται από την συνύπαρξή μας μέσα σε ένα θέατρο ή κινηματογράφο.

Ο κοινωνικός ιστός όσο περνάει ο χρόνος και «εξελισσόμαστε» διαρρηγνύεται. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι η σύγχρονη κοινωνική λειτουργία και οικονομική δομή προωθεί το άτομο σε αντίθεση με την κοινωνικότητα και την ομάδα. Και βέβαια είναι πολύ πιο εύκολο να ελεγχθεί και να χειραγωγηθεί ο απομονωμένος άνθρωπος παρά μια συμπαγής και αλληλοϋποστηριζόμενη κοινωνική ομάδα με κοινά προβλήματα – επιθυμίες – στόχους που αποτελείται από ΠΟΛΙΤΕΣ.

Η πολιτική έχει αντικατασταθεί από την οικονομία, από τις αγορές. Ο πολίτης δεν υπάρχει πια – αντικαθίσταται από το άτομο και τον μονήρη αγώνα του για την επιβίωση, που όμως εξαρτάται από τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των ολιγαρχιών που κυβερνούν τους πολιτικούς.

Το «αύριο» δεν είναι πια όραμα μιας κοινωνίας αλλά μιας ομάδας που χειραγωγεί με τρόπο ανάλγητο την κοινωνία, ή ό,τι έχει απομείνει από αυτήν. Οι διεθνείς οργανισμοί – Διεθνή δικαστήρια – διεθνές δίκαιο – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών - που υποτίθεται ότι είναι υπερκρατικές εξουσίες, ομπρέλα προστασίας της καθημερινότητας των εθνών και των λαών τους, καταρρέουν ανίσχυροι να αντισταθούν στην επέλαση των ολιγαρχικών συμφερόντων.

Η ιστορία της ανθρωπότητας δεν αλλάζει οποιαδήποτε φενάκη ανθρωπισμού επιλέγεται για να καλύψει την αποτρόπαια άσαρκη νεκροκεφαλή των θηρευτών του πλούτου του πλανήτη μας.

Ο άνθρωπος είναι ένα ιδιοφνές - ηλίθιο ζώο.

Οδηγίες προς ναυτιλλομένους

- Η θεματολογία του Τρίτωνα προσανατολίζεται εν γένει στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης ειδικότερα, αλλά και στις επιστημονικές εξελίξεις, την επιστημονική ανάλυση επίκαιρων θεμάτων, την έρευνα και τον πολιτισμό.
- Τα άρθρα που δημοσιεύονται πρέπει να είναι γραμμένα σε απλή και κατανοητή γλώσσα και η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις 1000 λέξεις.
- Όλα τα άρθρα πρέπει να κινούνται σε ένα πλαίσιο ευπρέπειας και σεβασμού της προσωπικότητας και των δικαιωμάτων όλων.
- Οι συγγραφείς παρακαλούνται εκτός από τον τίτλο του άρθρου και το ονοματεπώνυμό τους, να αναφέρουν την ιδιότητά τους και να μας στέλνουν μία πρόσφατη φωτογραφία τους. Προαιρετικά μπορούν να μας στείλουν και φωτογραφικό υλικό που σχετίζεται με το άρθρο τους.
- Σε περίπτωση που ο τίτλος του άρθρου είναι μεγάλος οι συγγραφείς μπορούν να μας προτείνουν και έναν πιο σύντομο τίτλο (π.χ. 3-4 λέξεις) που θα χρησιμοποιηθεί στο εξώφυλλο.
- Οι πηγές θα αναφέρονται μέσα στο κείμενο μόνο όπου κρίνεται απολύτως απαραίτητο (π.χ. παραθέματα). Προαιρετικά ο συγγραφέας μπορεί να παραπέμπει σε βιβλιογραφία μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου.
- Οι συγγραφείς παρακαλούνται να εντοπίζουν μέχρι 3 προτάσεις από το άρθρο τους οι οποίες μπορούν να παρουσιαστούν σαν highlights.
- Προαιρετικά οι συγγραφείς μπορούν να καταθέτουν το ίδιο άρθρο και σε μεγαλύτερη έκταση (2-3.000) λέξεων στο οποίο θα μπορεί ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης να έχει πρόσβαση μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου.
- Οι συγγραφείς μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να παραθέτουν διαθέσιμο σύνδεσμο ώστε οι αναγνώστες να έχουν πρόσβαση σε κάποια ολοκληρωμένη μελέτη.
- Τα σχόλια/παρεμβάσεις σε άρθρα που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό δεν πρέπει να υπερβαίνουν σε έκταση τις 500 λέξεις.
- Τέλος όλα τα κείμενα πρέπει να κατατίθενται σε μορφή Microsoft Word και να αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση d.milonakis@uoc.gr και giota.diamanti@uoc.gr.

δείτε [εδώ](#) τα
προηγούμενα τεύχη

ΤΡΙΤΩΝ

Ηλεκτρονικό Περιοδικό /
Βήμα Διαλόγου του Πανεπιστημίου Κρήτης
Τεύχος 5 / Καλοκαίρι 2022

Επικοινωνία:

d.milonakis@uoc.gr, giota.diamanti@uoc.gr

Εκτύπωση:

Εκτυπωτικό Κέντρο Πανεπιστημίου Κρήτης